

Beseda bohiů

KVĚTOSLAV
MINAŘÍK

CANOPUS

Vydavatelská řada PŘÍMÁ STEZKA
svazek 1

Květoslav Minařík

Beseda bohů

Psychologie skutečnosti

Canopus
Praha 2012

ISBN: 978-80-87692-55-4
© Květoslav Minařík

Obsah

MÍSTO PŘEDMLUVY	7
PRELUDIUM.....	18
DÍL PRVNÍ.....	22
Fyziologické, psychologické a karmické podklady pro sjednocení individuálního bytí s absolutnem.....	22
PRVNÍ ROZMLUVA.....	22
Otázka způsobu prožívání a cest ke svobodě	22
DRUHÁ ROZMLUVA	44
Psychologické a parapsychologické podklady jógy	44
TŘETÍ ROZMLUVA.....	57
Problémy karmy, dobra a odosobnění	57
ČTVRTÁ ROZMLUVA.....	75
Rozbor podmínek a snah, které vedou k vyššímu stupni žití ..	75
PÁTÁ ROZMLUVA.....	129
Poučky o korelaci kvalit a realizaci transcendentna.....	129
DÍL DRUHÝ.....	147
O speciálních jógách a józe o józe integrální.....	147
ŠESTÁ ROZMLUVA.....	147
Osvětlení duchovních směrů jako stezek pozitivního psychi- kého a technického mystického úsilí.....	147
SEDMÁ ROZMLUVA.....	205
Integrální jóga v přípravě, průběhu a výsledcích	205
ZÁVĚR	239

Paní K. L.

za to, že potvrdila mé mystické zkušenosti jak praktickým úsilím, tak i druhem a rozsahem poznání, věnuje

autor

MÍSTO PŘEDMLUVY

Motto:

*In principio erat Verbum,
et Verbum erat apud Deum,
et Deus erat Verbum.*

Hoc erat in principio apud Deum.

*Omnia per ipsum facta sunt;
et sine ipso factum est nihil,
quod factum est.*

Joannes, c.1

*Na počátku bylo Slovo,
a to Slovo bylo u Boha,
a to Slovo byl Bůh.*

To bylo na počátku u Boha.

Všechny věci skrze ně učiněny jsou;

a bez něho není učiněno nic,

co jest.

Jan, 1

Slyšel jsem bohy!

Jejich jemný a čistý hlas mne již v nejtělejší době vábil do nadzemských oblastí jako do mého domova. To způsobilo, že jsem se stal snílkem, který se ve svém životě vznášel nad zemí. Potom však tvrdá skutečnost všedního života začala obracet můj zrak k zemi, jejíž tvářnost byla hluboce odlišná od nadzemské sféry, odkud ke mně pronikal hlas bohů. Tím se celá moje citová přirozenost rozbouřila, takže i mé nitro se naplnilo bolestí a touhou. A to byl počátek mého hledání bohů, jejichž hlas jsem slyšel...

Začal jsem hledat ráj, který jsem tušil za bezhlasými slovy bohů, za slovy, jimž jsem tehdy sotva mohl rozumět. Proto mé hledání trvalo velmi dlouho. Ale jednoho dne, náhle, jsem bohy našel. Seděli na pahorku světa a rozmlouvali o józe...

S několika slovy, jimž jsem poněkud rozuměl, jsem se pak uzavřel do sebe a snažil jsem se podle nich žít. Domníval jsem se, že mi poskytnou možnost

slyšet stále jejich hlas, rozumět mu a nalézt tak již na trvalo ráj, jež jsem tužil za zástěnou jejich řeči. A pak se to skutečně také stalo...

Slyšel jsem opět bohy.

Mluvili o józe, která je v přípravných stupních psychologickým řešením problému života. To snad je zarážející, alespoň pro ty, kdo svedeni naukou světa věří, že řešení všech tíživých problémů života závisí na vyřešení jejich osobních (citových) problémů. Ale ty jsou z absolutního hlediska jen zdánlivě významné a z nejvyššího hlediska vlastně nicotné. Lidé, kteří ve světských věcech vidí nejpodstatnější prostředky k ukájení smyslových požadavků, hledají i v józe jeden z prostředků jak ukájet smyslové chtíče. Proto touží, aby jóga byla naukou, která má být ve své nejzazší fázi podobná buď technice, nebo některému druhu kouzelnictví a která jim bez osobních obětí může poskytnout smyslové uspokojení jejich nikdy nenasycené požívačnosti.

Osobně jsem rád, že jóga taková není. Kdyby taková byla, pak by v ní mohl vyniknout pouze ten, kdo nejlépe technicky nebo živočišně myslí. Já však jsem byl vždy člověk velmi prostý a až dosud jsem se nenaučil světsky pohotově myslet a ze všeho pohotově těžit.

Ačkoli dnes nelkám nad touto svou indispozicí, přece jen bych nedostatek této pohotovosti hluboce pociťoval, kdyby jí při hledání na poli života pomocí jógy bylo třeba. Tehdy mne „bolel život“, a proto jsem toužil právě tento problém vyřešit, ačkoli jsem tehdy ještě vůbec nedovedl vytvářet pozitivistické psychologické, respektive fyziologické konstrukce, jimiž se jóga zdá oplývat.

Slyšel jsem však bohy!

To mi pomohlo pochopit, že vyřešení všech mých osobních problémů, které mě tehdy tísnily, jsem skutečně mohl najít jen pomocí vhledu. Právě vhled mě vedl k objevu příslušných psychologických a karmických zákonů, jež člověku poskytují možnost zasahovat do vlastního žití a tímto způsobem se propracovat ke stanovisku nezaujatého pozorovatele. Tak jsem se z přímých postřehů poučil o tom, co je nezbytné při řešení bezprostředních problémů běžně žitého života.

Toto přiznání nechť však nikoho nevede k myšlence, že jsem bohům nauku odcizil. Raději nechť přihlédne k potěšitelné skutečnosti, kterou jsem nakonec našel: problém šťastného života je problém ryze psychologický, jeho řešení je problém mravní.

Na druhé straně bych byl též nerad považován za ctitele nějakého přírodovědeckého postupu v řešení. Domnívám se totiž, že toto odvětví vědy může člověku pomoci odhalovat pouze ty faktory, jež se mohou měřit, vážít a jinak zevně

prověřovat, tedy hmotné. Ale život obsahuje faktory další, např. psychologické a karmické; o jejich existenci se dovídáme jen za předpokladu, že rozvineme analytické sebezpozorování, jež není zakaleno ukvapenými rozumovými závěry. Mám se nyní o tomto postupu rozepsat? Soudím, že raději nikoli, poněvadž by to mohlo vést ke zbytečné polemice. Já zatím mohu besedovat s těmi, kdo tuší, že řešení problémů života není v technické, nýbrž v psychologické oblasti.

Slyšel jsem bohy!

Ale na tom nebylo dosti. I já sám jsem pracoval na „vinici poznání“. Hroužil jsem se do vlastní bytosti s postojem nejvyšš ostražitého pozorovatele, a proto jsem mohl najít *bezčasově platnou zákonitost skutků*. Potom jsem již přestal uznávat, že jsou účinné všechny ty rozličné zásahy do života, které se lidem případně nabízejí pod nálepkou s nápisem jóga.

V souladu se zákonem o logickém myšlení jsem pochopil, že spontánní tendence prožívání a jejich zpětné ozvy v tomto myšlení vyžadují jiné řešení než různá pochybná dechová, meditační a koncentrační cvičení nebo jógické pozice. Bytost jako živý tvor, který je mocně strháván bezprostředními pocity, totiž nedbá na nepřímé a subtilní mravní působení těchto cvičení. Musí však dbát na pocity, které člověk budí z vlastní vůle, a používá je jako protiklad k pocitům vystupujícím samovolně.

Vzhledem k tomu se tato jóga zdá odlišná od běžně známých tradičních jóg. Ale opravdu jen zdá. Pravé tradiční jógy obsahují morální poučky, jichž si však téměř nikdo nevšímá, neboť ho obtěžují. To je chyba, ke které při studiu tradičních jóg dochází velmi často. A pravý důvod nezájmu o mravní poučky je v tom, že je mravní úsilí obtížné. Mravní přerod je velmi nesnadný, poněvadž vyžaduje přímé zásahy do pocitů, které vládnou člověku a nikoli člověk jim. Přesto však je mravní přerod jediným předpokladem pro získání vlády nad sebou a nad pocity, což je hlavní základ celkového duchovního přerodu. Obtíže, které jsou spojeny s mravním přerodem, jsou pravou příčinou toho, že se mravní úsilí jako přípravná práce v józe přehlíží. Hledající se raději pokoušejí pokračovat v dalších jógických disciplínách, jejichž účelem je vlastně něco, co člověk dosud ani nehledá ani nezamýšlí.

V této knize chci čtenáře upozornit především na to, že všechny naléhavé problémy bezprostředního žití mají být řešeny psychologickými zásahy do vlastního bytí. Čtenář má poznat a pochopit, že mravní přepodstatnění je síce práce přípravná, ale zároveň je to samostatná jóga, která jej ve svém vyvrcholení pozvedne vysoko nad běžné lidství. Tak vysoko, že si za normálních okolností ve své fantazii nemůže vykouzlit vyšší cíl.

Na této cestě jsou mezníky, kde na člověka čekají mnohé zázraky. Jenže při opravdovém mravním zdokonalování je každý příliš zaměstnán sebou samým, než aby nad nimi užasl. Potřebný stupeň předpodstatnění, v němž k těmto zázrakům dospívá, mu dává tušit, že v dalším stupni existuje možnost ještě dokonaleji vyřešit problémy bolesti, strasti a životních nesnází. To mu nedovoluje věnovat pozornost zázrakům, které při správném postoji začne poznávat jako výraznější energetické vyjadřování se svého vlastního bytostného stavu a zvláštních psychicko-fyziologických podmínek. Poznává, že když dovrší nezbytné předpodstatnění, překročí všechno žití, jež dosud bylo v poddanství citu a světskosti; tu se často zastaví, aby vystopoval příčiny zázraků, jichž byl účasten a jež poznal.

Platí tedy zásada, že:

1. Snaha o mravní předpodstatnění je vlastní jógou, i když se o ní mluví jenom jako o práci přípravné.

2. Je nutné, aby každý pracoval s vědomím, že mravní přerod, který na něm jóga vyžaduje, pomáhá především jemu samému v bezprostředním prožívání a že proto nemusí myslet na konečný výsledek tohoto přerodu.

3. Výsledky pravé jógy leží pro cvičícího člověka v nadsmyslové oblasti a je jich třeba napřed dosáhnout, aby se mohly zhodnotit.

4. Mravní ozdravení a jeho průvodní jevy ve formě prožitků samy vzbudí důvěru v další možnosti při postupu v józe.

Pravá jóga se tedy uskutečňuje nad hraniční čarou mravního zdokonalení. Proto z hlediska průměrně chápatelného člověka pravá jóga pracuje s hodnotami nadreálnými, takže se o ní dá sotva mluvit s někým, kdo se mravnost nepokusil uskutečňovat.

Tato kniha má být učebnicí jógy i v oblasti přesahující dimenzi obvyklé mravnosti. Proto se musí zabývat i jógou nejvyšší. Přitom ovšem předpokládám, že i této józe porozumí každý, kdo bude postupovat od stupně ke stupni a systematicky pracovat podle jejích směrnic. Z tohoto hlediska je tato kniha podobná učebnici matematiky, již může také každý porozumět pouze postupně.

Podstatné změny v bytí, jichž se dosahuje především mravním úsilím na mystické cestě, totiž vyplývají jedna z druhé, bez násilných zvrátů v běžně žitém životě. Každého však velmi zajímá otázka, jak dlouho trvá takovýto vývoj k mravní a duchovní dokonalosti. To proto, že by rád vyřešil problémy svého života co nejrychleji a domnívá se, že vše záleží jen na kvalitě nauky. Jako nezasvěcený nechť však o její kvalitě neuvažuje, nemá-li jiných měřítek než své osobní názory na to, co je a co není rozumné! K jeho uspokojení je možno

odpovědně říci, že každá nauka je více nebo méně dobrá, podle toho, jaké jsou její mravní zřetele.

K vlastnímu kritériu jedinců, co se má nebo smí a co se nemá nebo nesmí, světská morálka lidem nedovede ukázat jiný mravní směr, než aby každý potřel své protivníky pěstí nebo rozumem. Proto ji pak sotva kdo může uznat za dobrou a duchovně povznášející. Oproti tomu náboženství, dokud si zachovávalo čistou formu, se vždy zakládalo na morálce v dobrém smyslu působivější. A uvažuje-li se dnes o takovéto morálce s despektem, pak k tomu došlo proto, že byla chybně uplatňována. Ti, kdo ji druhým vnucovali, měli velmi často zájem výhradně na tom, aby z ní měli sami prospěch.

Ale i jiné duchovní nauky, jako je např. mystika, dospěly k bagatelizování morálních otázek, když je vysvětlovali světšší lidé. Tak se mnohé z mystických nauk přeřadilo do kategorie nauk okultních, které mají lidem umožnit, aby pochopili a porozuměli systémům duchovních nauk, ale nenutí je k tomu, aby se mravně zdokonalovali a nastoupili tímto způsobem cestu duchovního vývoje ze stavu lidského do božského.

Rozmlouvající bohové v této knize pojali mravní otázku praktické jógy jako přípravnou jógu, a proto říkají, že mravní přerod vede ještě dál než k vyřešení naléhavých problémů běžně žitého života.

Jak dlouho však bude trvat, než se člověk mravně přerodí?

To souvisí s energií, s jakou se kdo chopí řešení tohoto úkolu. Tím se tato otázka plně nezodpovídá, neboť čím výše se člověk vyvine na cestě mravního ozdravení, tím méně mu na čas záleží. Proč by také spěchal? Žije harmonicky, může žít eony. Jen bolest nutí ke spěchu. – Je tu však ještě něco jiného. Mravní ozdravení postupuje v úplné shodě s předpodstatněním struktury bytnosti. Tím vystupuje nová otázka: jaké jsou účinky mravního úsilí? – O tom lze říci toto:

Kdo pracuje na mravním ozdravení, jak je předepsáno integrální jógou, o níž tato kniha bude mluvit, musí cítit duchovní proměnu svého bytí jako pouhý průvodní jev mravní proměny. Pocity blaženosti, které jsou výsledkem mravního ozdravení, se stanou téměř živelnými a jsou výsledkem proměny, pocíťované až fyzicky. V prvopočátku duchovního vývoje pocíťuje usilující člověk své tělo jenom jako těžkou, hutnou hmotu (pocíťuje-li je vůbec). Později začíná zjišťovat, že blažené pocity, jež pocházejí z mravní čistoty, proudí tělem jako nadpozemské vibrace a kvalita těchto vibrací se zdá být stejně reálná jako kvalita pocitů ze smyslových vjemů. Tyto vibrace se totiž bezprostředně dotýkají samého těla a usilující později zjišťuje, že jeho tělo jaksi subjektivně prochází proměnou, jejíž tendence směřuje k dalším a dalším stupňům zduchovnění.

Potom čas, kterého je třeba k dosažení proměny, ustupuje do pozadí a důležitějším se stává vyvrcholení kvality proměny. Toužící člověk začíná pomalu chápat, že se spokojenost a dovršení mohou sloučit až v okamžiku, kdy samo jeho tělo může sdílet stavy blaženosti provázené pocity a dojmy, že bytost, resp. její vědomí, jsou v příslušném pojetí nekonečné. To znamená, že mu začne záležet na tom, aby mohl žít ve svém vlastním těle pocity, jež provázejí dosažení přiměřeného stupně mravní obrody, a aby dosáhl cíle mystiky; velebného cíle, který může být dokumentován identifikací stavu nekonečnosti nejen na úrovni vědomí, nýbrž i na úrovni bytí, těla.

Čtenář se jistě zeptá, zda je to možné? Odpověď zní: nechť každý, kdo si to chce ověřit, kráčí cestou strukturální proměny bytí prostřednictvím mravní obrody. – Mluvil jsem již o tom, že jde o průvodní jevy praktického duchovního úsilí. Snad vzniká otázka, zda se člověk při praktickém úsilí v józe nestane ještě více zaujatým falešnou osobitou myšlenkou, představou nebo dojmem než člověk běžný. Nikoli! Z rozmluvy bohů je patrné, že se vychází z fyziologických a psychologických předpokladů a že se tudíž připouští, aby si člověk zachoval kritický postoj ke všem stavům a prožitkům, jež v něm začnou vystupovat. Pozorujte a zkoumejte psychické a fyziologické stavy a procesy; když přitom nebudete omezeni materialistickými názory, stanete se moudřími. Usilujte o mravní proměnu a budete moci zjišťovat, že pomalu opouštíte dosavadní základnu, na níž bytují všichni tvorové hnaní živočišnými impulsy. A novou základnou se vám stane reálné prožívání proměny. Závěry mohou být až fantastické. Musí tomu napomáhat víra a přijaté přesvědčení? – Přesvědčte se, že ne!

V józe má seriózní badatel jednu velkou výhodu. Nemusí být zaujat a smí pracovat s největší ostražitostí. Ale jóga je praktická nauka. Proto je nutno přijmout její návody a řídit se jimi. Jelikož pravou jógu předcházejí přípravné práce, nemá se dělat nic jiného než zasahovat do vlastních pocitů a přetvořit je ve šťastné. – Člověk se má cítit šťastným a tento pocit štěstí má připodobnit silou vůle moři, ve kterém nechá koupat celou svou bytost. A tím, že uzná transcendentní jsoucno jako živé a činné božství, má se vyprostit z psychologické sítě bytí, do níž ho lapily smysly.

To všechno znamená, že nikdo nemusí měnit svůj světový názor podle čkoli vůle. Co by pak bylo v józe nevědeckého? Neobvyklý postup? – Obvyklý postup selhává. Máme vysoce vyspělou techniku, ale nešťastné a mravně bezcenné lidi, z nichž mnozí mají v povaze barbarské prvky. Odstraní tyto vážné mravní závady ještě více strojů? Odpověď dává doba.

Předkládám tedy čtenářům rozmluvu bohů. Mohou ji posuzovat. Její hodnotu a pravý význam však nepoznají, dokud nezačnou uskutečňovat její praktické návody. To je ostatně pravý důvod, proč ji předkládám. Jsem si vědom toho, že mnohým jejím vývodům nebudou mnozí čtenáři rozumět. Ale to jim zatím nemusí vadit. Při psaní této rozmluvy jsem musil myslet na to, že jógická nauka má velmi špatnou pověst z různých důvodů, jichž se zde není třeba dotýkat. Ale já vím, že může velmi vydatně pomoci těm, kdo bez víry v Boha hledají Světlo, jímž by si mohli posvítit na své osobní problémy, jež jim případně působí mnohé bolesti. Musel jsem uvážít, že se jóga až dosud chápala jako tajemná disciplína, která má léčit neduhy života kouzly a případně také šarlatánskými zásahy. A to rozhodlo o formě podání.

Doufám, že právě takové podání, jakého jsem v této knize použil, může pomoci těm, na něž jsem myslel. Náboženství a věda se jim zdají být v nesmiřitelném rozporu, ačkoli tomu tak není. Jelikož to nevědí, věří více vědě než náboženství. Věda jim podává přírodovědecká fakta, což se jim zdá spolehlivější než to všechno, co jim předkládá náboženství. A přece oboje jim často může být pouze předmětem víry. Náboženství však předkládá věci jiného druhu než věda. Proto by lidem mělo záležet především na logických vývodech z poznatků obou disciplín, které mají niterně obšťastňovat každého tvora, a to z mravních hodnot.

Situace je dnes taková, že nyní musí náboženství pracovat trochu proti vědě. Když totiž věda odhalila psychicko-fyziologické faktory bytí jako pouhé spontánní a na ničem nezávislé biofyzikální činitele, nepomohla tím lidstvu ani trochu, aby si zlepšilo stav věcí na úrovni subjektivního prožívání. Naopak. Byl přijat názor, že život je řadou mechanických funkcí; tím vzniklo nebezpečí, že lidé jako aktivní činitelé ve světě, a proto i na poli karmy, propadnou úplnému mravnímu znehodnocení. Následkem toho se lidstvo již nyní ocitá na cestě budoucích těžkých následků svého mravního znehodnocení, jež nás již dnes částečně postihují.

Tím se ovšem zdánlivě pozitivistická věda v oblasti pro žití nejdůležitější, totiž v oblasti prožívání, stala pouze pasivní disciplínou. Stala se takovou, pokud chápe mravnost jako úplně podrobenou faktorům psychicko-fyziologickým a s touto „mravností“ plně souhlasí, pokud se přímo nepřičí policejnímu pojetí morálky.

Svým pojetím a postojem dovedla tedy věda lidstvo k názoru, že moc pudů a pocitů, jež působí spontánně, má právo člověku diktovat všechno jeho jednání, resp. že mu je diktuje. Dnešní náboženství jistě již uznává totéž. Avšak tím, že

až dosud svým věřícím zdůrazňuje, že je nezbytné rozvíjet mravní hodnoty, zůstává potenciálním strážcem mravnosti. Poskytuje velkému množství lidí i podporu ve snaze dospět k vyšším stupňům mravnosti nebo jim poskytuje alespoň přesvědčení o nezbytnosti mravního povznesení a zdokonalení.

Jóga *slučuje* vědu a náboženství. Vědou je svým systémem a stopováním psychických faktorů při jejich všeobecném karmickém vlivu na život jednotlivce. Náboženstvím je, když si dovoluje tvrdit, že duchové a fluidické emanace existují nebo se mohou personifikovat. Ale budiž jí odpuštěna tato malá zdánlivá úchylnka od pravidla vědeckého postupu. Jóga člověka povznáší do oblasti stavů a hodnot pro běžného člověka iracionálních, ve skutečnosti však transcendentních. Badatelský duch, schopný dokonalejších postřehů, je nachází jako hodnoty racionální. Proto se jedná spíše o stupeň vývoje systému než o způsob nazírání. Pak se bude moci každý hledající člověk přesvědčit, kolik logiky a vědeckosti jóga obsahuje.

Slyšel jsem bohy!

Mluvili o józe. A já jsem mohl zjišťovat, že nevedou hraniční čáru mezi světem osobním a univerzálním, mezi bytím živým a neživým, mezi jednotlivými a mnohými projevy stvoření. Vše bylo pro ně jednou a toutéž emanací Jednoho Jediného, která se na zjevné pláni projevila v rozličných formách. To se mi stalo radostnou předzvěstí. Pochopil jsem, že třebaže jsme jenom jako listí stromu, jsme také nějak i samým stromem. Strom je zase zemí, ta substancí (prahmotou), ta esencí (tj. vědomím), ta přirozeností boží, ta Bohem a ten Věčností. Tím se ve mně zrodil předpoklad pro uskutečnění Věčnosti, po které na vrcholu karmického zrání každý z nás touží.

Záleží tedy pouze na tom, jak dalece je kdo v zajetí smyslů a tím i světa. Předpokládám, že mnozí jsou připraveni. Víím, že jsou nasyceni prožitky, jež pocházejí z citových bouří, orkánů a všech nepokojů, které tyto bouře připravují pro jejich bytost, a že si již chtějí odpočinout v tichu a pohodě.

Rozprávějící bohové se k tomu svou rozmluvou snaží lidem dopomoci. Vysvětlují a poučují čtenáře, jenž pak činy může dosáhnout cíle, který mu objasnili. A já to každému ze srdce přeji.

Pokyny tedy čtenář dostává. Je na něm, aby se je snažil pochopit, uskutečnit a hluboko si vštípit myšlenku na duchovní vývoj, jaký má tato kniha na zřeteli. Domnívá-li se však, že je mystikem, jelikož z nějakých příčin přijal definitivně názor, že problém duchovního vývoje je možno řešit především meditacemi, koncentracemi a dechovými cvičeními, bude muset vyvinout veliké úsilí, aby svůj chybný názor přezkoumal a opřel se konečně o jiná fakta než osobní, citová.

Musí se snažit pochopit, že všechno, co v něm volá po bezprostředním zásahu do jeho současných problémů, náleží do oblasti vibrací, a že tento vztah musí odpovídat zásadě *similia similibus curantur*^{*}, neboť jenom takový zásah je v jeho současném stavu účinný.

Vím, že tato homeopatická zásada, již v duchovním vývoji zastávám, nemusí být všeobecně uznána. Kdo se již naučil soustřeďovat a může se pomocí soustředění domáhat stavů vnitřního uvolnění a štěstí, nebude chtít připustit, že je nezbytné měnit postup. Bezprostřední účinek koncentrací se mu zatím jeví jako nejspolehlivější argument proti tvrzení, že je nezbytné v mystickém usilování mnohé změnit. Ale jeho stanovisko nerozhoduje v celkovém rámci problému, jež má jóga na zřeteli.

Chci-li tudíž zastupovat jógu jako takovou, musím vždy přihlížet k významu psychologických a fyziologických projevů, které mě v souhlasu se zákony logiky nabádají, abych se díval na problémy života a bytí neosobně. Musím přihlížet k tomu, že problémy bezprostředního prožívání jsou problémy týkající se vibrací a že se tudíž dají řešit adekvátním napětím, jež člověk může budít vůlí vyvolávanými žádoucími pocity. Oproti tomu soustředění vyvolává pouze nadsmyslové psychické vlnění nebo napětí; jeho účinek však náleží do jiné kategorie vibrací, než jsou ta vlnění, která souvisejí s přirozeným prožíváním. Z tohoto hlediska je účinek soustřeďování při nezbytné proměně povahy prožívání procentuálně velmi nepatrný; jedině od této proměny může člověk očekávat uspokojivější výsledek. Někdy dokonce mají soustředění docela jiný účinek, než byl očekáván.

Nechť se tedy čtenář namáhá pochopit, že problém životních osudů, které chce vyřešit, náleží do kategorie problémů vibračních. Nechť se namáhá, aby pochopil, že mu vlastně záleží především na tom, aby šťastně žil. To je otázka, jež se týká prostého a skutečného (pocitového) žití a nikoli duchovního vývoje, jak si sám namlouvá nebo si dal namluvit. Pak bude moci pochopit, že musí postupovat tak, jak mu tato kniha doporučuje. A k tomu postupu bych chtěl ještě dodat:

Dovolíme-li pocitování, aby se projevovalo ve stavech neosobních, můžeme za příslušných podmínek zjistit, že tyto stavy jsou vlastně pouhým odleskem bytí a prožívání v rozličných sférách kosmu. Ve škále pocitů je možné pečlivou analýzou identifikovat pocity pekelné, zvířecí, lidské i božské. Každý z těchto pocitů se může zmocnit člověka a ovládnout ho. To však člověk uznat nechce. Proto, třebaže je podroben pocitům, mluví o své moci nad přírodou. Ale příroda

^{*} Podobné budiž léčeno podobným.

je pouhým zhmotněním představ a personifikací pocitů. V jakém poměru k ní je potom ten, kdo tvrdí, že ji překonal? Je v ní utopen i s bezduchými a prázdnými přesvědčeními a názory.

Jógin si nesmí lhát. Musí přiznat fakt, že jeho bytost je podrobena přírodě, a proto se musí snažit osvobodit se ze závislosti na přírodním dění vhodnými a neselhávajícími prostředky. Mohu ho ujistit, že to nebudou především rozličná soustředění. Spíše to bude soubor dobrých pocitů, které na sobě vynutí a které bude udržovat proti opačným pocitům, jež v něm chce vzbudit okolí nebo příroda. Jenom dobrými, záměrně udržovanými pocity ustoupí ty pocity, které člověku vnucuje příroda.

Chtěné pocity se však kvalitativně vyvíjejí. Radost se např. rozvíjí a mění až v postupně se zjemňující blaženost; když si člověk tuto blaženost uvědomí, najde se v božských stavech. To proto, že božské stavy jsou právě stavy pocitové. Tyto pocity vrcholí v pocitech brahmických, ve světě Brahmy, tj. v oblasti, v níž může člověk překonat pocity jako cosi až doposud žádoucího. Když je překoná, přesune se jeho osobní vědomí do oblasti moudrosti a vědomí nadosobního, nadbrahmického.

To znamená, že se toužící člověk jen prostřednictvím pocitů vhodné povahy, jež na sobě vynutil, může dostat až do světa Brahmy, který v jiném smyslu představuje vrcholný stupeň vývoje *osobního* nebo *denního* vědomí. Vzhledem k těmto vztahům je ovšem jisté, že teprve ve světě Brahmy, kam se člověk může dostat zkvalitňováním mravnosti, může začít pravou jógu. Než dospěje do světa Brahmy, platí pro něho jenom přípravná část jógy. To buď každému poučením, co musí učinit, než dozraje pro jógu v jejím nejvyšším aspektu.

Konečně může být každý z hledajících lidí šťasten, že řešení delikátních problémů žití je vůbec možné. Za celou dlouhou dobu po svém duchovním probuzení, v níž jsem se setkal s mnohými mystiky, nepodařilo se mi nalézt člověka opravdu šťastného proto, že vyřešil všechny záhady svého duchovního vývoje. Byli to jen lidé, kteří se domnívali, že „něčeho dosáhli“, a přece jsem v nich mohl vidět jenom to, že byli právě prostřednictvím nezkvalitněného pocítování stále podrobeni pudovým silám své nižší přirozenosti. Proto se mi všichni jeví jenom jako zcela světšší lidé, kteří na rozdíl od materialistů měli o sobě ještě vyšší mínění, ale jinak se vůbec nepokoušeli vymanit z područí přírody.

Vzhledem k svým vlastním zkušenostem jsem jejich počínání považoval za nebezpečné obelhávání sebe samých, ale – každý z nich chtěl jít svou vlastní cestou dále. Zda k dobrým výsledkům? O tom se musí na konci svého života přesvědčit oni sami, až se setkají s jeho výsledky a karmickým vyústěním.

Vím však ještě o jiných lidech. O těch, kteří stále hledají a dosud se neodvážili vytvořit si konečný úsudek o své vlastní mravní a duchovní hodnotě. Doufám, že jim tato kniha bude moci něco dát. Proto jsem ji napsal a posílám ji do světa. Kéž by jim pomohla na jejich cestě!

Autor

PRELUDIUM

Jednoho dne v ráji, právě při východu slunce – což je asi ve dvě hodiny místního času kdekoli na zemi – pocítil Vidžňánibuddha, že je zasažen do svého božského srdce paprskem touhy božího kajícníka. Proto začal uvažovat o svém sestupu na zemi. Neuvažoval však jenom z této prosté příčiny. Člověk – kajícník byl schopen uvědomit si při své božské kázni i sebe sama, a to jak na úrovni psychické přirozenosti, tak i na úrovni svého hmotného těla. A jelikož jeho touha byla pročištěna tak dalece, že působil jako samo božství, byla vybavena křídly, jimiž nesena mohla z přirozených příčin dostihnout srdce Vidžňániho.

Jak z tohoto důvodu, tak i tím, že si kajícník uvědomoval, že je vybaven lidskou přirozeností a hmotným tělem, přetvářelo se jeho duševní úsilí v paprsek, v hustý oblak, v duchovní kouř, který houstl a houstl, až se stal neodolatelnou silou. Tato síla vnukala Vidžňánimu myšlenku a pocit, že se i jeho přirozenosti zmocňuje tíže a hmotnost, která ho stahuje z božských výšin na zem.

Uvažuje o tom, začal si Vidžňáni uvědomovat, že musí řešit tuto situaci, která byla pro něho zcela nová. Uvažoval ve svém božském srdci a duchu, zda má čelit magnetické síle, která se ho zmocňovala a zahalovala jeho vědomí, prodchnuté čistotou jeho vlastní tělesné přirozenosti. Nebo zda má považovat touhu pozemského kajícníka, která se ho dotýkala, za hlas osudu, za příkaz boží, uposlechnout ji a sestoupit na zemi, aby se srdce kajícníka naplnilo radostí.

Buddhové jsou však do jisté míry také bódhisattvy. Proto bylo možno snadno uhodnout, že Vidžňáni nejspíše sestoupí na zem. To byla zpráva, která se rozšířila v nebi bohů jako blesk.

Bohové se shromáždili a usoudili, že je nezbytné souhlasit se sestupem Vidžňániho na zemi. Slíbili mu však, že budou ochraňovat jeho světelného ducha, až na zemi v těle člověka bude po určitou dobu jako každý jiný člověk zahalován lidskými sklony a přitahován k cestě dolů, do připoutanosti na smyslech a na hmotě. Tím byla celá tato záležitost rozhodnuta a Vidžňánibuddha se klonil k tomu, že sestoupí na zemi.

Ani nečekajíc na toto rozhodnutí, usoudila bohyně Aptasatdéví, že věci takto dopadnou, a proto rychle sestoupila na zem, doufajíc, že si s Vidžňánibuddhou bude moci porozprávět o tajné nauce srdce, o níž se domnívala, že ji tak dobře

nezná. Mínila také, že bude pro dobro lidí prospěšné o ní promluvit. Pospíšila si, aby byla brzy na zemi a doufala, že pozná světlo Vidžňáního, jakmile ve světě zazáří. Tak, skryta, začala žít svůj lidský život.

Později, když se octl v lidském těle i Vidžňánibuddha, chtěla ovšem příroda podle svých přirozených tendencí zahalit jeho pravé vědomí. Chtěla je zcela zakrýt a učinit podobným vědomí lidskému. Ale jak to již bývá u bohů, tak tomu bylo i u Vidžňáního: vyvinul v sobě odpor proti těmto tendencím, které se v jeho nitru vyvinuly působením přírody. Tento odpor v něm pramenil přímo z Ducha, jenž v něm sídlil a byl velmi vyvinut. Tak začal boj boha Vidžňáního o přemožení přírody, která se ho zmocňovala. A potom, když Vidžňání v tomto boji zvítězil, bylo učiněno zadost zákonu, že osvobozující mystická cesta musí být opět nalézána a znovu odevzdávána lidem jako dar bohů.

Tím buď čtenář poučen, že zrodí-li se božská bytost v lidském těle, snaží se příroda získat nadvládu i nad jejím duchem, tak jako ji má nad duchem každého obyčejného člověka. Ale u božské bytosti je světelná podstata vlastní přirozenosti dosti mocná, aby ji donutila jak k boji s přírodními silami, tak i ke snaze o vítězství božského Ducha nad hmotou. Dokonce jí nechybí ani předpoklady k dosažení tohoto vítězství.

O jaký boj jde?

Bohové bojují s mocí přírodních sil – jimž podléhají všechny bytosti lpící na fyzických tělech – vysokou snahou o to, aby udrželi božské vědomí nezakalené. Když se jim konečně podaří podrobit přírodní tendence fyzického těla božskému vědomí, pak musí celá jejich bytost uzнат božskou kvalitu této složky, vědomí, které je fyzickému tělu nadřazeno. A tomu se říká realizace božských stavů.

Je nutno vědět, že snaha udržet božské stavy na úrovni denního vědomí nemůže být nikdy bez následků i pro fyzickou bytnost. Uvážíme-li, že lidské vědomí v sobě v jisté formě zahrnuje i fyzickou bytnost, můžeme si dovodit, že kosmické nebo božské Vědomí je jistou formou nebo obměnou vědomí lidského, ale že následkem své inkarnace zahrnuje v sobě též fyzické bytí. Z toho vyplývá, že i lidská bytnost může svými tendencemi ovlivňovat božské vědomí. Proto boj o zachování a podržení božského vědomí v celé jeho slávě je bojem o podrobení si fyzického bytí právě božským vědomím. A tím se tento boj zápasící bytosti stává snahou o povznesení vlastního bytí na božskou úroveň.

V božských oblastech se zdá být zákonem, že jejich obyvatelé musí sestupovat na zem, přijmout na ní lidská těla a bojem o udržení božského vědomí si ta těla podrobit. Pak musí prostřednictvím uvědomění si svého lidství způsobit,

aby jejich lidským tělům byla vtisknuta božská povaha a aby tímto aktem byla příroda v subjektivním lidském smyslu povznášena k božství.

Normální tendence přirozenosti všech živých tvorů směřuje totiž k většímu zhutnění. Kdyby tato tendence nemohla být brzděna, pak by život v přírodovědeckém pojetí spěl rychle k degeneraci, která se projevuje psychickým a potom i fyzickým zhutněním a zmrtvěním. Božské složky, jež tak rychle nedegenerují, ztratily by všechny vztahy k fyziologickým složkám, takže nám známý pořádek by tím byl porušen. Hmota by totiž začala ztrácet životnost, kdežto životnost by ustoupila do oblasti jevů náležících do neprojevené přírody.

Proto se životnost, která se v čistém projevu tak velice podobá božství a také k němu směřuje, jaksi automaticky vzpouzí přírodním tendencím bytí na úrovni pudové životnosti, která ji chce vypudit z oblasti biologické do oblasti neprojevené.

V lidské oblasti se tento odpor čiré životnosti vyjadřuje tím, že se rozněcují touhy po božských oblastech a prožitcích. V božských oblastech se tato životnost personifikuje v postavách nebo představách fyzicky více souhlasných s čirou životností, která je blízká božství. Ale tato životnost jakožto síla představuje v lidské sféře u božských bytostí neuvědomělý sklon, který je nutí podrobit si svá vlastní lidská těla.

Když se tedy božské bytosti, jež v tomto stadiu můžeme pokládat za vyvinuté božské vědomí, ocitnou v lidských tělech, vždy se z vnitřních popudů snaží zrušit vliv přírodních tendencí takto nabytých fyzických těl. To znamená zamezit a oddálit degeneraci živoucího stvoření prostě již tím, že mají božskou přirozenost, která se jim připomíná.

Začíná-li však boj o záchranu rozvinutého božského vědomí jenom jaksi instinktivně, totiž v předtuše nebezpečí jeho ztráty, nikdy nemůže ihned probíhat podle pravidel, jež by logický rozum mohl zřetězit v nauku. Ale vítězství neplánovitého boje vede obyčejně k dosažení stupně, který je nazván pratjékabuddha.

O Vidžňánibuddhovi se však předpokládá, že jeho vědomí je rozšířené a plné jasu. Proto když se vtělil, musil jeho zápas o zachování vrozeného a dokonce již rozvinutého božského vědomí probíhat alespoň do jisté míry podle pravidel nauky, která osvobozuje od sil přírody, jejichž působením jsou přemáhány božské kvality v lidství. To právě věděla Aptasatdéví a to také bylo známo ve shromáždění bohů, kteří dávali souhlas k tomu, aby Vidžňáni sestoupil na zem.

Ale i bohové, když se ocitnou v lidských tělech, zapomínají často na svou předchozí slávu. Jejich božská přirozenost se jim připomíná více či méně

podvědomě. Z toho u nich vzniká spontánní odpor proti hnacím silám přírody, odpor, který se může vyvinout v boj o poznání. Tento boj se obvykle postupně mění v systém, jenž platí pro všechny tělesné bytosti. Neboť ani bohové ani lidé nemohou s úspěchem přemáhat tendence bytí jinak než podle všeobecně platných pravidel duchovního růstu a vývoje. Z toho důvodu je pak táž nauka znovu nalézána a znovu a znovu uváděna do života, ačkoli skryta existuje na zemi od nepaměti.

Když se tedy Vidžňánibuddha inkaroval do lidského těla, byl také puzen vnitřní přirozeností k tomu, aby přemáhal tendence lidského bytí. Obával se jim podřízovat, a proto v sobě rozněcoval božské vědomí, božské usuzování a božské pociťování. Tímto způsobem se propracovával k vítězství nad svým právě přijatým lidstvím.

Tento boj trval velmi dlouho. Lidství se mu vnucovalo, kdežto božské vědomí se v něm zastiňovalo. U božských povah a inkarnací je však pravidlem, že nikdy nedovolí, aby je ovládla slastná smyslovost jejich vlastního lidství, jež nebývá zatíženo pekelnou karmou. Nepřipustí to až do té doby, kdy božské vědomí zastíní všechno jejich lidství, ba bytí.

Tak tomu bylo i u Vidžňániho. Usiloval o to, aby zpevnil božské vědomí v rámci svého bytí, až posléze dosáhl toho, že již přestalo mizet v bouřných stavech lidskosti. Naopak skutečně zastínilo celou jeho lidskou přirozenost a vyniklo v jeho bytosti jako záře božskosti a osvětlení. Tato záře již mohla být patrná každému duchovnímu zraku a na lidské úrovni vykrytalizovala v nauku o metodickém přemáhání tendencí lidství, které stahují bytosti dolů na scestí, do přírodnosti a pak nakonec do pekelného světa.

Tak se ocitl Vidžňánibuddha na pláni našeho světa a začal do něho vyzářovat světlo upevněné božským vědomím. To byl stav a současně i okamžik, který připomněl bohyni, zvané Aptasat, její vlastní přirozenost. Rozpomněla se na sebe, na svůj božský původ a na svůj úmysl v minulém bytí a začala putovat ve směru záře, až konečně přišla k Vidžňánimu, s nímž začala tuto rozmluvu.

DÍL PRVNÍ

Fyziologické, psychologické a karmické podklady pro sjednocení individuálního bytí s absolutnem

PRVNÍ ROZMLUVA

Otázka způsobu prožívání a cest ke svobodě

Aptasat: Když se rozhlížím po pláni projeveného světa a spatřuji všechny jeho tvory koupat se v božském dechu Ducha života, jsem tímto pohledem tak nadšena a okouzlena, že bych na tomto světě chtěla být snad stále. Pověz mi, Vidžňáni, proč tvorové obdaření lidskými těly z tohoto nádherného světa odcházejí, ač milují život? Proč nežijí v lásce boží a neradují se ze života jako my, bohové, kteří známe svou podstatu? Díky tomu se z ní můžeme těšit, můžeme i dlouho žít, upamatovat se na vlastní minulé životy a poznávat božství, jež sídlí jako strážce všeho dobrého v centru našeho bytí, harmonizuje je a tím činí jeho existenci snesitelnou.

Vidžňáni: Pohled na tento svět je jistě úchvatný, ale jen pro bohy, kteří mají čistou přirozenost, a také pro tvory, kteří si jako činní jedinci podvědomě připomínají blaho svého karmického mládí a následkem toho reagují na impulsy z latentního božského zřídla svého bytí. Jsou to jedinci, kteří dosud nedozráli tak dalece, aby je to vedlo k samovolné introspekci; z ní potom vzniká další, ale již uvědomělý rozvoj božských kvalit v jejich bytosti.

Mluvme však především o těchto karmicky mladých tvorech. Protože dosud nejsou duchovně zralí, není jim znám zákon života, podle něhož je bytí pouze procesující skutečnost. Jen z toho důvodu mohou bezstarostně žít svůj život prostřednictvím smyslového vnímání jeho tvarů, niterných vzruchů a dojmů, které z toho pocházejí.

Tvary jsou však čímsi živým. Žijí vnitřně, a protože jejich centrum, jejich nejvyšší Já, je transcendentní činitel, je tento jejich život obecně jakousi vibrací nebo procesem. Proces je zase prokazatelně jenom disharmonické vlnění celého stvořeného skupenství, tj. bytosti. Proto je celé žití spíš vnitřním třením a řadou konfliktů, jimiž jsou tvorové třibeni a vedeni ke svému zušlechtění. Tak je to v plánu Nejvyššího Božství, které touží absorbovat všechno stvořené a proměnit je ve kvalitu sobě podobnou. Proto je žití utrpením a utrpení je křesací kámen, jímž se má zanítit duchovní Světlo; to je ve tvarech životností nebo je prostě životem tvaru, hmoty.

Pokud je bytost životními zkušenostmi mladá, je živelnější a tím i duševně více odolná proti disharmoniím, jež pocházejí z niterného tření. Proto se prostřednictvím pozornosti upoutává vědomím na povrchový vzhled stvoření. Vnímá totiž, usuzuje a zjišťuje vše jen prostřednictvím smyslů, zatížených obvykle citovou přichylností nebo odporem k věcem hmotného světa. To je důvod, proč se taková bytost může radovat více než ta, která je karmicky zralější.

Je-li některá bytost z hlediska životních zkušeností starší a její vědomí se již nechce zabývat registrací stále se opakujících smyslových vjemů, snaží se nebo pokouší o to, aby mohla na psychické úrovni setrvávat v tzv. přirozeném stavu. Tím sestoupí vědomím hlouběji do vlastního bytí, kde se ovšem hned stane obětí vnitřního dění. Z objektivního hlediska tím vzniká utrpení, subjektivně začíná taková bytost utrpení registrovat.

Aptasat: Nejvyšší Božství se však zdá být tak vysoko povzneseno nad stvoření, jako by k tvorům ani nemělo přímé vztahy. A přece říkáš, že plánem Nejvyššího Božství je absorpce všeho. Jak tedy pohlížet na tyto vztahy nejvyššího bytí k nejnižšímu?

Vidžňani: Nejvyšší Božství, tedy Bůh jako pouhá kvalita, je vlastně vyhraněné kosmické Vědomí, které má určité tendence i působení. V bytostech a tvorech je zajisté též obsaženo, a to jako jejich tzv. Nejvyšší Já. Toto Já se jim připomíná jen prostřednictvím neuvědomělých tužeb po lepších životních okolnostech. Nakonec se bytosti stávají obětí těchto vysokých tužeb a jimi podněcovány začnou usilovat o zlepšení stavu svého bytí; to způsobí urychlování karmického běhu jejich života.

Na počátku však zpravidla niterná struktura tvorů a především lidských bytostí nebývá taková, aby dobře snášela urychlení osudového dění karmy. Proto upadají do vnitřních konfliktů a tím také do utrpení a bolestí, jimiž rychleji dozrávají k nezbytným životním zkušenostem.

Na nižších vývojových stupních se však tvorům nejvyšší Já nepřipomíná dosti zřetelně. Proto také ty existence, které jsou ve svém duchovním vývoji teprve na těchto stupních, mohou setrávat v dostatečné vnitřní harmonii, resp. ve spokojenosti, založené ovšem na duševní tuposti. To jim dovoluje, aby získávaly z vjemů více oblažujících smyslových vzruchů a pocitů.

Vzhledem k tomu nemohou tvorové nejnižšího řádu vnikat do hlubin života, jehož pulsace je vlastně příčinou niterných konfliktů. Setrávají spíše na povrchu, žijí z vjemů a dojmů a ze smyslových vzruchů, z nichž pramení přesvědčení, že zevní život je nádherný. A tak nic nevědí o obecně platném zákonu, podle něhož se tvůrčí síly bytí střetávají a srážejí v psychické oblasti. Toto střetávání vždycky vnímají bytosti mravně a karmicky pokročilé.

Aptasat: My bohové si však dobře připomínáme všechen nepokoj psychické úrovně, to niterné dění, které je život, a přece netrpíme jako ostatní tvorové žijící na zemi, jak pravíš. Víme přece, že i tito tvorové mají božskou přirozenost, která je jejich podstatou, a proto by se z ní jistě též mohli radovat jako my, bohové. Proč je tomu jinak, ó Vidžňáji?

Vidžňáni: Když vzniklo stvoření a jeho jednotlivé útvary se začaly projevoval jako živoucí individua proto, že přijaly kosmický Dech a díky vlastní fyziologické struktuře na něj reagovaly. Zprvu v nich tento Dech vibroval jenom jako hybná nebo oživující síla orgánů, které již dříve sám pomohl obměnami své poznatelné činnosti vytvářet. Ale tento kosmický Dech, pokud působil jenom jako hybná nebo oživující síla orgánů, se ještě neprojevoval jako duch člověka, resp. jako čiré vědomí sídlící ve tvarech. Projevoval se jen jako působivá síla animálních impulsů a takový zůstával dlouho a dlouho.

Ale i v této formě mohl již přidávat tvaru nebo tvorů životní zkušenosti; na základě těchto životních zkušeností se tento Dech v živé přírodě postupně opět izoloval a proměňoval se ve zdánlivě dosud nebývalou formu, v duchovní Dech. To je stav, který se ze současného lidského hlediska jeví jako přijetí božích Duchů tvary.

Ještě později, kdy se izolovaný duchovní Dech projevil ve tvaru jako Duch sám, zprvu jen ve formě jáství a denního vědomí, mohly se tyto dvě složky jevit jenom jako vyhraněné a tím vlastně izolované od hmoty, ať má tato hmota jakoukoli povahu nebo tvar. Tím ovšem vývoj tvaru a jeho duchovní náplně dospěl jakožto individuum až na stupeň, kde se vyjadřuje jako lidská existence.

Ve všeobecném vývoji stvoření je člověk tvor vybavený dobře izolovaným denním vědomím. Část jeho vědomí se během doby transformovala v dobrý druh sebevědomí. To je stupeň, na němž začíná vědomý život tvaru.

V počátečních stádiích biologických projevů tvaru, který se již stal člověkem, nemůže tvar – resp. člověk – vnímat psychické stavy svého nitra a jeho esenci (Ducha) v téže kvalitě, jako oboje vnímají bohové. Jeho tělo působí na jeho vědomí jako na tvary nebo na těla těch živočichů, kteří v karmicky vývojovém procesu nedosáhli stupně člověka. Proto, hledě v sebe, se nedostatečně vyzrálý člověk nemůže těšit z vlastní vnitřní přirozenosti jako my, bohové. Nachází v sobě spíš neútešnou bezduchost a bezradostnost, kdežto zářivou přirozenost, která je v bozích tak vyvinuta, vůbec nevnímá.

Připomínám však: toto je jenom dočasný stav duchovně nevyvinutých živých bytostí. Neosobním a zkušenostním vývojem shromažďuje např. člověk svým žitím nádheru božského Dechu. Až jí dosti nahromadí, pak se mu pohled do sebe stane také potěšením jako nám bohům, kteří jsme jeho staršími duchovními bratry.

Aptasat: Podle tvých slov je dosti značný rozdíl mezi bohy a lidmi. Ale když duchovním zrakem pronikám sféru života rozduženého v různých tvarech, zdá se mi, že každý tvor v sobě má božskou jiskru, kterou může snadno rozdmýchat a pak se koupat v tomto slastném božském ohni. Což bohové mají v tomto směru před ostatními tvory nějakou výhodu, náskok, nebo dokonce více pokročili na cestě vývoje a rozvoje této božské jiskry?

Vidžňani: Bohové jsou bytosti, jež poznaly svou niternou přirozenost jako přirozenost božskou a zářící. Jako takovou ji však průměrní lidé nepoznávají. Proto se bohové mohou radovat, hledíce do svého nitra. Jejich božská a zářící přirozenost působí na jejich vědomí tak mocně, že je povznáší nad vnitřní dění plné konfliktů. Protože tyto konflikty nemohou zasáhnout jejich vědomí, jež stále sídlí v božském jasu, podporují jejich celkové karmické zrání v prožitcích vnitřní harmonie. Vyvrcholením tohoto karmického zrání se jejich bytí povznese nad formy.

Když však naproti tomu lidé hledí do sebe, mohou v sobě najít pouze bouřlivé procesy. Jsou to konflikty vznikající působením moci přírody, která na bytostech i všech útvarech stvoření vynucuje vývoj k vyšším formám života. Poněvadž je člověk vědomím ponořen do těchto konfliktů, znamená jeho postupné zvnitřnění vlastně jen stupňování utrpení, dokud jeho nitro nevykrytalizuje tak dalece, aby mohlo symbolizovat zářivé božství v bozích již vyvinuté. Nauka o zbožštění učí jak toho dosáhnout brzy a s menšími bolestmi.

Aptasat: To vše, co jsi právě řekl, ukazuje spíš na přirozený vývoj tvarů a tvorů. Proto se může uvažovat o tom, že se stvoření vrací k svému vlastnímu duchovnímu prapůvodu hlavně vývojem, podmíněným vlivy, jež pocházejí ze soužití

jeho jednotlivých jevů. Ale lidé nejsou vždy s tímto pomalým vývojem absolutně spokojeni. A když uvažují o bozích, jejichž vědomí je přece také vězněno v tělech, pak by se ani oni nemuseli radovat, kdyby správně zhodnotili situaci, v níž jako bytosti žijí. Řekni mi, Vidžňáji, jak uvažovat o této situaci, aby se bytost v celé své přirozenosti mohla poučit o této hře života a nemusela tolik trpět!

Vidžňáni: Nespokojenost se současným psychickým stavem počíná tehdy, když je tvar z povrchního hlediska produchovnělý tak dalece, že se v něm začne projevovat animální duchovní život. To znamená, že přijal tolik esenciální síly v podobě kosmické duchovnosti, že si ji začal uvědomovat v její vlastní podstatě, totiž v její nezávislosti (svobodě) na protikladech. V tomto okamžiku vzniká v bytostech touha uskutečnit tuto svobodu jak v osobním (psychologickém), tak i v bytostném (fyziologickém) smyslu.

Přirozenost těla a orgánů způsobuje, že bytost této svobody nemůže dosáhnout. V tomto smyslu je hmotné bytí pouze zprůlničitelou a tím k procházení duchovní síly způsobilou hmotou, která se pro svou přirozenost hlásí spíše k hmotě samé o sobě než k duchovním kvalitám. Proto vzdoruje vědomým akcím, jejichž účelem je učinit z bytosti opět Ducha (v kosmickém smyslu), kterého představuje esenciální (kosmická) síla, přítomná v každé hmotě i tvaru. Ale přesto je to příčinou, že každá bytost začne usilovat o realizaci poznané nebo tušené duchovní volnosti, ovšem podle svého vlastního pochopení a svých způsobů. Obecně je na počátku toto úsilí nesystematické a často má abstraktní ráz ve vztahu ke konkrétnímu prožívání a bytí a jeho tendencím. Tím se takové úsilí mnohdy stává jenom kritickým napětím, jímž se vyvozuje teplo a to zase jiným způsobem rozrušuje původní strukturu tvaru, jež bytost nosí jako tělo. To samo je ovšem stálým utrpením.

Aptasat: To tedy znamená, že tvar a tvor jsou stavy vývojové řady nebo postupu. Ale tvorové představují vývojový stav, v němž si již konkretizované, a proto živoucí osobní vědomí připomíná esenciální kvalitu, která je kosmickým Vědomím a v jiném smyslu Nejvyšším kosmickým Já. Proto asi tvorům záleží na tom, jak se tvar vyvinul v bytost a ta k uvědomění si této kosmické skutečnosti. Či snad je tomu jinak?

Vidžňáni: Skutečně jsem měl na mysli stav, v němž se již kosmická Duchovost (kosmické Vědomí) jako kvintesence oceánu Duchovosti nebo vesmíru bytosti připomíná tak dalece, že se k ní její animální vědomí začne hlásit jako k svému vlastnímu Já. Pak vzniká touha, často jen neuvědomělá, proměnit v tuto kvintesenci celé bytí. Neboť bytosti, které vytušily, že tato kvintesence existuje,

též instinktivně tuší, že jejím všestranným rozvojem a uskutečněním na úrovni prostého sebeuvědomění skončí bolesti jejich života.

Orgány a dobře scelený organismus se však této Duchovosti nechtějí poddat. Proto dochází k boji vědomí jako kvality samé o sobě s celkovou bytostí. K boji právě toho vědomí, které vnímá kosmickou Duchovost, s tou bytostí, která se chce vyžívat pocity a která chce prodloužit svou existenci pocitovým spojováním se s jinými útvary projeveného světa. Vědomí, ozařované velebnou kosmickou Duchovostí, která vznikla obměnou kosmické Duchovosti, je jí však tak aktivizováno, že se bytost nepodvolí elementárním tendencím svého bytí, aby je dále unášely. To je boj, v němž vítězící vědomí dokazuje svá jednotlivá vítězství nad tendencemi bytí teplem nebo jinými stavy, jimiž bude bytí jednou zcela přemodelováno.

Aptasat: Mám tomu tedy rozumět tak, že utrpení a boj jsou vlastně teplem, jímž se má rozrušit struktura veškerého fyzického materiálu bytí? A že účelem života je přepodstatnění celého bytí ve volný kosmický Dech, jenž je pojmově pro člověka Duchem, tedy něčím, co je skutečné jen jaksi nadsmyslově?

Vidžňáni: Vskutku tomu tak je, ó bohyně. Jakmile se kosmická esence upoutá nebo i jen samovolně vymezí v nějakém (i fyzikálním) útvaru, ihned se promění. Promění se především v osobní vědomí, které se pak ocitá pod tlaky, jež vznikají gravitací tvaru nebo také fyzikálním vymezením jevů. Tak pro esenciální sílu vzniká deprese, jež, posuzována citem, je vždy vlastně utrpením.

Deprese má však působit na esenci bytosti tak, aby v bytosti vzbudila touhu po absolutní svobodě, čili aby bytost začala tíhnout k absorbování substancí tím, že by je poznala jako esence samé. Tímto způsobem lze totiž substance přepodstatnit až v prapůvodní skutečno, jež je z hlediska smyslového vnímání kosmickou Prázdnotou. Neboť právě tato Prázdnota se stává v útvaru či v bytosti osobním vědomím, jestliže o ní chceme uvažovat jako o diferencované skutečnosti.

Aptasat: Proč však my, bohové, netrpíme, když složka, nazývající se vědomí, je v našem bytí stejně upoutána ve tvarech, jako je tomu u jiných tvorů?

Vidžňáni: Bohové nemohou trpět, neboť jejich vědomí kotví ve stavech nebo silách, jež mění strukturu těl, a nikoli ve tvaru, který je těmito silami proměňován. Jinak je tomu u lidí nebo u jiných tvorů. Ale to je jejich úděl. Jsou upoutáni na těla, a proto musí trpět, neboť právě těla procházejí proměnami, čili zduchovňujícími procesy.

Jen vývojovým procesem mohou podlidské bytosti a charakterly změnit karmické zatížení, pro něž jsou odsouzeny setrvávat vědomím v proměňovaných složkách, totiž v těle. Je to tím, že jejich rozum je pro karmické nezásluhy pod

těžkým příkrovem nepoznání a tím je zapřažen výhradně do služeb fyzických potřeb bytí.

U lidí je tento příkrov slabší. Proto mohou mnohem snadněji rozumět nauce o odpoutávání vědomí od proměňovaných složek a tím uniknout utrpení. Na cestě k tomuto úniku nemají dokonce v tomto ohledu žádné zábrany kromě nevíry v nadsmyslové dobro a různých falešných přesvědčení. To jsou jenom stínové překážky pro každého, kdo chce vědomí přesunout nad úroveň živočišného žití, upoutat se na síly proměňující bytnost a tím dosáhnout radostného prožívání, které je samozřejmým průvodcem tohoto stavu psychiky.

Tvary, ačkoli jsou ve svém vyšším aspektu pouhou vibrací, která má příslušnou frekvenci, přece jen představují z hlediska denního vědomí neintelektualizovanou, ba neprostopunou hmotu, jejíž působení na vědomí je jen nepříznivé, a proto vyvolává špatné duševní stavy. Ze všeobecného hlediska je člověk tvor, jenž tíhne jak vědomím, tak i smyslovou výzbrojí především k tělu, které je těžším a hutnějším vyjádřením vibrací tvořících bytnost. Božské bytosti a stejně i lidé, kteří realizovali božskost, však tíhnou vědomím k vyššímu druhu napětí nebo vibrací. Život a napětí jsou tedy síly, takže jsou vědomí kvalitativně bližší než hmota, a proto na ně nepůsobí tak těžce jako těla. To je předpoklad pro šťastnější pocítování, k němuž se tak nesnadno propracovávají lidé, kteří lpí na svých tělech.

Aptasat: Mohou tvorové vůbec porozumět, co míníme silou, která může působit na strukturu těl? Kromě toho vzniká otázka, zda tato síla působí samočinně nebo jen tehdy, je-li určitým způsobem usměrňována a modifikována.

Vidžňáni: Sílu, která mění strukturu těla, je možné poznávat v psychických projevech, ale jinak ji mohou tvorové jenom těžko identifikovat. Na psychické úrovni lze tuto sílu i její povahu snadno poznat, jestliže ji někdo zaměřením své vůle promítá do materiálu vlastního bytí. Vůle je totiž duševní síla, která může všechny síly bytí sjednotit a spoutat. Vytváří z proměňujících životních sil proud, jehož intenzita, již mu dala vůle, a kvalita, již mu udělily stavy vědomí, může nanejvýš pozitivně měnit strukturu materiálu a vlastního bytí, do něhož usměrněním proudí. Aby však síla mohla být jako proměňující pochopena a donucena vtékat proudem do materiálu, který jí má být proměněn, musí kontrolovat vědomí jako strážce této záměrné proměny sídlit v nadfyzických složkách. Musí sídlit nad životními silami, kdesi v životě v jemnějším smyslu toho slova. Neboť pokud sídlí v tělech a v tělesných orgánech, pak je jejich věznem, který setrvává v pevných zdech materiálu, jenž má být jako pasivní složka a oběť životních sil nebo sil života proměňován životními zkušenostmi.

Aptasat: Znamená to tedy, že táž bytost, která náleží do kategorie tvorů duševně poutaných na proměňované složky těla, může jaksi vystoupit z řádu bytostí sobě podobných a duchovně se začlenit do řádu bytostí, které dovedou manipulovat s proměňujícími složkami (silami), nebo do řádu bytostí, které už v nich trvale sídlí svým vědomím?

Vidžňáni: Je tomu právě tak, bohyně, jak sama pravíš. Pochopí-li totiž bytost, že se může poutat na proměňující složky nebo v nich sídlit svým vědomím, má již tuto možnost. Jestliže někdo něco pochopí, znamená to, že to v jistém smyslu již uskutečnil. Každému, kdo karmicky uzrál pro pochopení duchovního života, to poskytuje možnost, aby dosáhl vyššího stupně na žebříku bytostného vývoje a tím se vřadil do vyšší kategorie bytí.

Aptasat: Co se však za těchto okolností stane s opuštěnými proměňovanými složkami, totiž tělem? Nestanou se pro život a karmické zrání bezúčelnými a neporuší bytost, která je opustila, řád, jehož přece je členem? Neopustila protizákonně karmu, která ji měla povznášet v jejím vlastním řádu na úrovni celého bytí?

Vidžňáni: Uvažuješ-li, bohyně, o tom, jak všeobecně jsou bytosti poslušny zákona v záležitostech svého normálního začlenění do životního procesu, pomysli, že jógická nauka je naukou svobodomyšlných znalců tohoto zákona. Ti v poučkách o náboženství, které se opírá o představy a domněnky teologů, nevidí nic směřodatného.

Pokročili jóginové se jednak řídí zákonem o vyrovnávání silového napětí, jednak se opírají o vliv a kvalitu sídla uvědomování. Na základě tohoto zákona je možno pochopit, že bytosti mohou bez škodlivých karmických následků tohoto nenáboženského činu vědomím opustit nevhodná sídla sebevědomí a uchýlit se do sídel vhodnějších.

Jóginové se mohou uchýlit do těchto sídel nebo sfér zvláště tehdy, když tento čin neznamená útek, vyhnutí se nebo vymanění z prostředí, které jim bylo určeno karmickým nebo mravním zákonem, nebo když tento čin neznamená útek za novými smyslovými požitky nebo uhýbání se osudovým situacím z pouhé slabosti; za těchto okolností mohou opustit nevhodná sídla uvědomění. Kdyby však z těchto sídel nebo sfér unikli z jiných důvodů, hromadili by nezaslužnou karmu, která by je oslabovala a přetvářela ve tvory, kteří by pak byli ve svém životě snadno drceni duchovními i karmickými překážkami. Vzhledem k tomu jsou jóginové za příslušných okolností povinni setrvávat na svém karmou vykázaném místě a zůstat tam tak dlouho, až se jim díky získaným životním zkušenostem stane prožívání vztahující se k tomuto místu zcela bezdůvodným.

Teprve potom si mohou být jisti, že dosáhli stupně příslušné karmické zralosti, který jim dovoluje určené místo opustit, a to třeba i proti vůli bohů a lidí, a že smějí kráčet dále za obecně neznámým mystickým cílem, za Nejvyšším Uskutečněním.

Začlenění denního vědomí tvorů má nejvýš rozhodující vliv v oblasti povšechného prožívání, které se v životě projevuje pouze rozličnými pocitovými stavy. Ale kromě denního vědomí existují ještě jiná vědomí, která se mohou projevit za zvláštních podmínek. Jedno z nich např. udržuje pořádek a souhru funkcí celého organismu. Je však vždy méně patrné než vědomí denní a sídlí ve vegetativním nervovém systému. Toto vědomí se často chybně nazývá podvědomí.

Toto rozčlenění vědomí je však jen hrubé. Každá složka bytí je totiž vybavena vlastním vědomím a tím se orgány stávají v souhře celého organismu do jisté míry autonomními. Proto je nutné považovat většinu složek bytí (fyzických i duševních) za neovladatelné. Nejsou totiž v dosahu denního vědomí, a proto jsou vlastně jakoby opuštěné vědomím života nebo denním vědomím, ačkoli je jinak jejich životnost jasně zřejmá.

Pokud se bytosti nebo tvorové podrobují nižším zřetelům, jejich denní vědomí sestupuje z oblasti denního vědomí do různých druhů podvědomí, kde začne vládnout oblastem vykázaným právě podvědomí. To vede k znehodnocení kvality denního vědomí, a přece se o tom z nevědomosti neuvažuje jako o hříchu plynoucím z porušení zákona karmy. Tento zákon totiž bytostem přikazuje, aby se vyvarovaly toho nechat transformovat bytí i jen část denního vědomí v podvědomí nebo je nechat zapadnout pod práh denního vědomí.

Nižšími zřeteli a úpadkem vědomí, jenž je na nich závislý, se stává patrnou karmická zákonitost. Ukazuje se totiž, že život bytostí se řídí právě vědomím předpodstatněným v podprahové nebo podvědomé spíš než vědomím denním. Život bytostí je řízen spontánními podvědomými vzruchy a impulsy, a proto přísně spravedlivě, přesně podle zákona o napětích, jež tvorové vnášejí do podprahového života svým zevním životem. Vzhledem k tomu se tvorové nemusí starat o to, zda se dopouštějí hříchu, když opustí některý z vědomě žitých stavů a uchýlí se do stavů jiných. Pro tuto okolnost platí totiž toliko jeden mravní zákon:

Uchýlí-li se bytost od dosud žitého osudu do jiného pomoci nové psychické orientace, musí si být vědoma toho, že dobro, které přijímá a které pochází pouze z její nové psychické orientace, musí ihned splácet vírou v dobro, uctíváním Nejsvětějšího Božství a konáním dobrých skutků od prvního okamžiku své obrody. Nemá, jak se u neovládajících se tvorů zpravidla stává, neodpovědně

unikat zlu, jež si v minulosti připravila skutky, myšlením a psychickými stavy, a neodpovědně se chápat dobra, jež jako vůlí vyvolaný stav pochází z nové psychické orientace. Tak by totiž jen prohloubila svou slabost a nevědomost.

Tato slabost a nevědomost se zprvu projevuje tím, že bytost vidí své dobro jen ve smyslovém vnímání nových objektů, jež ji citově těší a pocitově vzrušují. Když si takto počíná, nemůže zlikvidovat zlou karmu až do kořene. Naopak hromadí nové dojmy, které se v jejím bytí jaksi seřazují v karmu novou a nakonec ve svém bytí vytvoří nepředstavitelnou změň stavů a napětí, z nichž je pouze jediné východisko, totiž celkové zhroucení. Bolesti, které provázejí zhroucení, jsou jistě větší než bolesti vznikající včasným reálným řešením, jež jógin vidí v přetváření toho duševního stavu, v jakém byl před svou novou psychickou orientací.

Aptasat: To ovšem znamená, že prožívání nebo v prožívání modifikovaná karma je skutečnost jen relativně platná. Jestliže je to nutno takto chápat, pak se každá skutečnost stává pouhou neskutečností. Jak je potom možné, že se vše jeví tak skutečné?

Vidžňáni: Všechny smyslové skutečnosti, jež můžeme identifikovat svým vnímáním, jsou skutečnostmi jen ze subjektivního hlediska. Z objektivního hlediska neexistuje nic skutečného, až na kosmickou Prázdnotu, která má úlohu projektující síly, a pak na kosmickou Prázdnotu, která je pasivní a lze ji modelovat v rozličné jevy stvoření. Z tohoto hlediska vše jen samo sebe dokazuje nebo popírá. Jinak je to jenom stínohra, klamající smysly.

Chápe-li však bytost své pocíťování jako důkaz něčeho skutečného, co má podle jejího vlastního pozorování a zjišťování pro ni vysoký význam, pak považuje neskutečnosti objektivního světa za skutečnost. Tím se jí ovšem všechny zážitky, získávané smyslovými dotyky a vjemy, zdají též skutečnými, ač jsou vlastně holou neskutečností.

Kdyby proto některá bytost dovedla zaujmout stanovisko úplně nestranného pozorovatele všeho dění, postřehovala by zcela zřetelně, že je pouze zdánlivé. Zjišťovala by, že každý děj má jen takovou povahu a význam, jak na něj reaguje ten který jednotlivec. Tím by získala poznání, že všechno dění je neskutečné a mohla by i pochopit, že jeden a týž děj se bere v úvahu a pocíťuje zcela individuálně a subjektivně vždy podle mravní hodnoty vnímajícího tvora. Později, až by se naučila konfrontovat skutečnou bezpovahovost jednotlivých dění se svým nevzrušitelným nitrem, které se již stalo schopným jen pozorovat, vymanila by se ze světa zdánlivých skutečností a tím by dosáhla pocíťu svobody, spojené vždy s pocíťem nezkaleného štěstí.

Aptasat: Subjektivní čili osobitě pocitový život se však tvorům zdá být tak skutečným, že nemohou zaujmout tak neutrální postoj ke všemu dění, aby mohli vnímat jeho neskutečnost a neskutečnost všech jevů vůbec. Svět dění a jevů se jim vždy jeví jako dosti skutečný, a to přesně ve shodě se stupněm jejich pocitového ulpívání. Náзор těch, kdo jsou odpoutáni a kteří jen pozorují, jim proto zůstává tak cizí, že jej vůbec nemohou pochopit. Jaký je tedy duchovní stav takových tvorů? Mají nějakou naději, že se vymaní ze světa přeludů, jenž se jim jeví jako svět skutečností?

Vidžňáni: Je-li někdo v zajetí subjektivního světového názoru, můžeme to považovat za karmický trest, který ho postihl za to, že si zakládal na osobitosti. To znamená, že když si již někdo dovolí klesnout duchovně tak hluboko, že je sám sobě objektem hodným obdivu, musí nést přirozené následky tohoto svého morálního poklesku. Tyto následky se projevují především ve stupňování významu subjektivního pocítování. Objektivně neskutečný svět a život se takové bytosti stává světem a životem skutečným. Konflikty, které z toho pramení, musí tato bytost akceptovat jako působení významných skutečností zevních proti jejím skutečnostem vnitřním, pocitovým. Je to trest, kterému podléhá tak dlouho, dokud se nevyhlídí ze subjektivismu a opět nepozná, že všechno, co se odehrává před jejíma očima, je jen relativní skutečnost. Když začne na dění takto nazírat, skončí pro ni i trest za subjektivní životní názor a stane se schopnou ihned žít v pocitech svobody, které ji vynesou na stupeň těch, kdo již netrpí.

Aptasat: Osobitost je tedy sama o sobě tak veliký trest, že přímo zkresluje skutečnostní základnu světa? Ale ať je tomu jakkoli, žití samo je přece síla, která vede k zosobnění. A priori nutí vědomí tvora, aby se zcela obracelo k bytí, jež je nositelem jeho já, a též k vymezené existenci, která se mu připomíná ze všech zevních skutečností nejnaléhavěji. To je ovšem situace, která se zdá být kosmicky spravedlivá. Tvorové, pokud nejsou přímo osvíceni, nemohou pochopit, že by pro ně mohlo být jiné, přísnější spravedlnosti, než jakou sami znají. Ta je nutí souhlasit s tím, aby ponechali vědomí jeho tendenci zapadat do bytostné existence a tím ovšem do psychických změn a konečně do procesování vůbec.

Vidžňáni: Kdo nechápe, že vstupem vědomí do bytí v oblasti fyzických složek má uloženu povinnost toto vědomí znovu osvobodit, ale naopak holduje osobnosti, vnímání a dojmům, ten musí počítat se zmenšením rozsahu uvědomování. Jeho chápání, úsudky, zjišťování atd. jsou zužovány vztahem já k pocítům; to činí jeho svět tak zoučkým, jako je psychický obzor jeho bytosti, spoléhající jenom na smysly a na své subjektivní smyslové zájmy. To je nevědomost, jejíž hustota je úměrná moci zosobnění. A tato nevědomost činí měřítkem radosti

jenom to, co člověka příjemně vzrušuje na úrovni pocitů. Přitom jde o měřítko zvířete, jehož blaho vyvěrá z plného břicha, rozplozovacích aktů a pokoje, který mu eventuálně dopřává jeho okolí.

Aptasat: Ráda bych se však vrátila k otázce karmického trestu za osobitost. Řekl jsi, že po ukončení trestu za osobité názory je bytost opět povznesena nad utrpení. Kam se poděje karma, která pronásleduje tvory až do okamžiku, kdy jsou povzneseni k bytostem, které netrpí? Nebo snad je i karma jen podmíněná skutečnost?

Vidžňáni: Jestliže uvažujeme, jak se to běžně dělá, totiž čistě subjektivně, pak karma existuje, je silná a rozhoduje o všem; ze stanoviska objektivně vidoucích vtělených duší však karma neexistuje vždy. Tvorové (bytosti) mohou psychickým napětím vyvolat na tiché hladině Bezmezna vlnění, které pak trvá ve vesmíru jako nadpomyslně dlouho trvající vibrace. Ale tyto vibrace se činných bytostí nemusejí vůbec dotýkat. Neboť tyto bytosti nemají žádnou skutečnou podstatu. Jestliže se jakožto subjektivní skutečnosti pocitově dotýkají skutečností zevních, jsou to vlastně pouze dotyky čehosi netrvalého s netrvalým. A jestliže to, čeho se někdo jako nositel těla dotýká, není vyzbrojeno takovým druhem denního vědomí, jehož jas a síla by se vyrovnaly jasu a síle vědomí tohoto nositele těla, a jestliže kromě toho jeho vědomí jako nositele jáství setrvává v klidu bytosti přesvědčené, že je mimo tuto hru a pocitově to dokazuje, pak pro něho zůstává všechno dění jednou věcí; on je věcí druhou a ta nemůže být dostižena zpětným působením toho, co vykonal.

Z tohoto hlediska karma opravdu neexistuje. Je to pouze jev, který může působit jen tehdy, když ten, kdo něco činí, trpí představami o vysokém významu já a moje. U koho nerozhoduje jáství, nýbrž pouze Vševědomí jako neměřitelná kosmická Skutečnost, u toho není záchytného bodu pro výsledné napětí, jež je osudově účinnou karmou. Neboť kosmické Vědomí je pouhou pozorující Skutečností; karma je pro ni jenom vlněním, jež může ulpět na tvaru jen jako pták na stromě.

Když je tvar nebo tvor, který je do jisté míry schopen uvědomovat si sebe, přesvědčen, že je původcem vyvolaného napětí, pak pro něho existuje i karma jako síla s jistými účinky. Jinak můžeme karmu považovat za pouhou vlnu, která nikdy nemůže porušit klid sebevědomí, jež má povahu Vědomí kosmického.

Tím, co jsem právě řekl, nechci ovšem tvrdit, že neuvědomělé stavy psychického napětí se ve zpětných účincích nikdy neprojeví jako karmické síly, jež postihují jejich původce. Nevědomost totiž nepřipouští, aby zaniklo jáství, které je samo oporou pro zachycování zpětných výbojů napětí vyvolávaného chtěním.

Jinými slovy: nevědomý tvor klade podmínky pro zpětné vybití karmy spontánním zdůrazňováním svého jáství, které obyčejně považuje za nejvýznamnější ze všech skutečností, jež vnímá.

To znamená, že pokud jde o spontánní psychické projevy bytostí zatížených nevědomostmi, vystupuje u nich jáství jako relativně nejvýznamnější skutečnost. Tím jsou vytvořeny podmínky k postižení každého konatele skutků jejich zpětným působením. Především toho konatele, jehož neosobně pozorující člověk s plně rozvinutým uvědomováním vnímá pouze jako mátožný jev, třebaže je tento jev živým tvorem. Proto se zpětnému působení vlastních skutků může vyhnout jen člověk, který dovede ztlumit nejen vědomé uplatňování chtivé vůle, nýbrž i spontánní, tj. vědomím neregistrované impulsivní chtění. A znamená to také, že karmu mohou zrušit pouze ti, kdo mají potřebné vědění a kdo sebe znají jak na úrovni vědomé, tak i podvědomé či spontánní přirozenosti a dovedou ji na obou úrovních krotit skutky správného umravnění, vytýčenými jógou.

Aptasat: To ovšem znamená, že tvorové prožívají svou karmu pouze subjektivně, kdežto objektivně tato karma neexistuje. Jenom subjektivně však také existují bytosti a všechny tvary, kdežto objektivně není ničeho. Pak se jen můžeme pozastavit nad tím, že i my, bohové, máme svá těla a jaksi lpíme na tělesné existenci. Vzhledem k našim povahám a našemu chápání se zdá lpění velmi hluboké, takže běžný tvor je může jen obtížně vystopovat a zničit až do kořenů. Jaké jsou následky tohoto neuchopitelného a těžko řešitelného problému chtění?

Vidžňáni: Existence tvaru dokazuje, že pro něj existuje i účinkující karma. Kdo to ví, ten nemůže upadnout do bludu, že již zcela vyhladil karmu a že je proto tvorem absolutně svobodným. Jiný blud může být vyvolán konstatováním, že se již není třeba trápit nad mravně závadným chováním, nad nímž se člověk trápil dříve, než se podle své domněnky stal jóginem. Jde tu jen o názor, jímž člověk – snad – může udělat pořádek, ale jen na povrchu svého bytí. Uvnitř jeho bytí může zůstat karma v plné síle a působnosti. Touha po životě v těle, jež za těchto okolností provází stav duševního uvolnění, dál seskupuje a pořádá silová napětí, která jsou v konečné fázi původci těl ovládaných přírodními silami.

Tam, kde je tato touha pouze neuvědomělá, vytváří karma jen existence bytostí nevědomých. Proto můžeme vidět jenom velkou dávku domýšlivosti v tom, když je někdo přesvědčen, že zastavil kolo znovuvtělování, protože se mu daří překonávat dosavadní mravní stanovisko a některé projevy svého bytí nebo nálady. Kořen touhy po životě tkví hluboko v bytosti, kdesi v jejím podvědomí,

a může být nalezen jenom objektivním pozorováním jednak účinků tužeb po vyžívání se v něčem, jednak pudu sebezáchovy.

Proto mohu doložit: touha po životě pracuje v nitru bytostí tajně jako zloděj v noci, a proto je třeba vyvinout velmi jasné objektivní nazírání, aby ji a její působení člověk objevil. Jistě ji neobjeví, když ho i jen nepatrný stín klamného přesvědčení svádí na scesti.

V takovém případě mu může pomoci jenom poučka, že pokud je vědomí života vězněno ve tvaru, v těle, lpí na něm bytost jako na jediném možném prostředí projevu života. Kolo znovuvtělování je proto možné zastavit buď povznesením dokonale rozvinutého uvědomování nad úroveň impulsivních chtění vynucovaných přírodou, nebo *proměnou všech kvalit bytí* v nevtělující se kosmické Vědomí.

Moudrá bytost však dovede pochopit jak význam touhy po životě, tak i význam dokonalého nelpění nebo lpění. Dovede pochopit, že nelpění lze uskutečnit jak mentálně, tak i pocitově a dovede pochopit i to, že kromě lpění povrchního, jež může rušit mentálními a pocitovými stavy, existuje ještě nesnadno zrušitelné vnitřní lpění. Toto lpění se ohlašuje pudovými vzněty, výboji a vzrušeními, jejichž povaha je přímo závislá na mravních kvalitách člověka a jeho podvědomí. Jelikož se v obvyklých případech podvědomí již dávno dostalo z dosahu denního vědomí a tím i z dosahu vůle člověka, není snadné tlumit jeho tendence a jeho uplatňování.

Když o tom moudrá bytost uvažuje, pochopí, že charakteristické uplatňování sil podvědomí se děje prostřednictvím vzdouvajících se vln životních sil a duševních napětí, na kterých se teprve udávají zážehy sebeuvědomování. To ji vede k poznání, že je třeba, aby každý nejprve z karmického hlediska uzrál, než bude schopen učinit zážehy vědomí nezávislými jak na tvaru nazývaném bytí, tak i na momentálních stavech nitra. Proto se taková bytost nenechá oklamat pocity či zdáním mentální a pocitové svobody a sestoupí svým bdělým vědomím právě do středu (ohniska) spontánních vln a napětí v bytí, do středu pudové přirozenosti: do podvědomí, kde se vynasnaží zabránit spontánním zážehům vědomí já a moje, a to právě v těchto vlnách a na jejich povrchu.

Kdo tlumí zážehy vědomí já a moje, urychlí své karmické zrání, neboť ponořen v těchto vlnách a napětích s vědomím mentální a pocitové svobody promění povahu těchto karmicky závadných vln a napětí ve vlny a napětí nezávadné. Jinými slovy: promění zevní i vnitřní kvality všeho svého prožívání, které je vlastně v subjektivním smyslu konkrétním vyjádřením změn v psychickém

napětí, a povznese se tak na úroveň bytostí výše utvářených, aby s nimi kráčel k ideálu jógy.

K tomu bych chtěl ještě dodat: zážehy vědomí se skutečně mohou dít jenom na niterných stavech a na materiálu bytí. Není-li těchto podmínek, není zpravidla vědomí přítomno. Můžeme říci, že poznávané, totiž denní vědomí, není přítomno vůbec.

Ale v počátečních stadiích vývoje života a duchovnosti tvorů žijí tvorové působením vědomí vyššího, nadbytostného, aniž si to ovšem uvědomují. Proto se u nich začne rozvíjet bytostné vědomí tzv. samo o sobě, a to až do stavu, v němž se toto vědomí vyhraní. A pak již tito tvorové získávají možnost přenášet sebeuvědomování bytostné struktury do vědomí nadbytostného. Když dosáhnou tohoto stupně, získávají sílu i možnost nedopustit, aby se zážehy vědomí děly na pocitových stavech nebo vjemech, resp. na subtilním psychologickém materiálu, který již též poznávají jako soubor duchovních složek bytí.

Toto poznání je velmi významné. Od tohoto okamžiku může totiž bytost přesunovat vědomí, obsahující všechny složky bytí, do vědomí nadbytostného a započít tak vývoj znamenající proměnu uvědomování diferencovaného v uvědomování nadbytostné nebo transcendentní. Vyšší stupeň tohoto vývoje umožňuje bytostem přejít z oblasti světa diferencovaného do nediferencovaného, do kosmu a nakonec případně i do Vševědomí v jeho kosmickém smyslu.

Karmické zrání jistě napomáhá k tomu, aby mohl být dovršen tento vývoj. A toto zrání lze urychlit vědomým ponořením se do sféry niterného dění, přičemž je nutno ubránit se jeho působení na vědomí. Tímto způsobem se brzy pozná zákon zpětného působení dění. Tento zákon působí ve tvůrčím procesu a jeho poznáním je získána možnost vymanit se z něho. Kdo se z působení tohoto zákona vymaní, postoupí v řádu stvoření díky svému vnitřnímu uspořádání. Tak se může každý tvor vyvíjet až do sfér bytostí nejjemněji utvářených a nakonec nad svět utvářený, k pravé duchovní svobodě.

Aptasat: Mluvil jsi o tom, jako by bytosti výše utvářené kráčely k ideálu jógy. Tím je tedy řečeno, že jóga je na jistých úrovních běžnou praxí, ba je tam snad přímo i způsobem života. Proto by bylo záhodno říci něco o ideálu jógy, jenž má být samozřejmým výsledkem jógického úsilí.

Vidžňáni: Pochopí-li bytost pravý stav věcí u procesů jak mechanických, tak i vědomých a pudově chtivých i následky těchto procesů na úrovni reálného uspořádání bytí, jistě nebude utíkat od problému, který se tím naskytá. Právě naopak. Když pozná, že mechanické procesy (impulsy a psychické změny) jako výslednice duševního napětí, které je z hlediska denního vědomí podprahové,

nelze jednoduše likvidovat, ježto se vymkly vůli, jistě uposlechnou zákonů přírody a začne spolupracovat na jejím velikém neuvědomělém díle, jež směřuje k tzv. Velikému Osvobození.

Aptasat: Jak to učiní?

Vidžňáni: Když bytost ve svém nitru zachovává hluboké pocity svobody a zpřítomní si pomalu ve vědomí sebe samu, a to v nejširším a nejhlubším smyslu toho slova. Všechny složky jejího bytí se pak začnou zdánlivě samovolně povznášet na úroveň kvality vědomí, které je vlastně částí Vědomí kosmického, když je osvobozeno od vztahů k přírodě. A nezapomene-li bytost přitom na to, že si má uvědomovat sebe samu ve všech momentálních psychických stavech a pocitech, a to s vědomím oproštěným od elementárních stavů, tj. živočišných tendencí, ubere silám, vytvářejícím těla, oživující síly Ducha. To je teprve začátek konce věčného koloběhu stvoření a rušení tvoreb v oblasti bytí sansáry a také začátek možnosti vždy se nalézt ve kvalitě vědomí, dokud její bytnost zcela nedozraje k žádoucímu ztotožnění osobního vědomí s vědomím transcendentálním.

A věru, nikdo se nemusí obávat této cesty! Když se totiž začne chápat složek svého bytí svobodným, od světa odpoutaným denním vědomím, pozná, že uchopení každé další složky vlastního bytí vědomím je vlastně radostná akce. Vždyť každá taková akce znamená osvobození další části spontánně se uplatňujícího vlastního bytí z otroctví utvářecích sil, jejichž působení se vyznačuje pouze tím, že vyvolává niterné konflikty. A až jednou usilující člověk podchytí a ovládne všechny složky svého bytí a bude při tom stále setrvávat ve bdělém uvědomování si já, tentokrát již očištěného od všech smyslových vjemů, spoutá vesmír na úrovni jeho tvůrčí činnosti, a to se všemi jeho silami a projevy. Tím se stane rovným Brahmovi, tvůrci všeho projeveného i pomyslného světa.

Uvaž totiž, bohyně, že tvůrčí síly hmotného světa jsou pouze síly duchovní, i když se zdají být silami fyzikálními. Proto považuje-li někdo své vlastní tělo za poslední skutečnost, hodnou jeho nejvyššího zájmu, pak tím jenom urychluje a zintenzivňuje vstřebávání všech duchovních sil své bytnosti fyzickými složkami svého bytí; tím urychluje duševní degeneraci.

To je ostatně obvyklý proces u běžně žijících bytostí. Jóga však chce tento obvyklý proces změnit. Proto předepisuje, jak má člověk poznat moc vůle; to však nezbytně musí být provázeno bdělým vědomím. Žáci jógy mají upínat vůli na svou stále vibrující niternou bytnost, aby její neklid překonali, a musí si ji též stále zpřítomňovat ve vědomí jako nejdůležitější psychický objekt. Pouze tímto způsobem změní tendenci této bytnosti ke kvalitě vědomí místo k tělu. Pak teprve dosáhnou změny na úrovni tendencí vlastního bytí a místo k tělu

budou pak duchem (vědomím a ostatními psychicko-fyziologickými faktory) spět k vyšším kvalitám projeveného bytí. A když si přitom sekundárně budou stále uvědomovat svá těla, povede jejich celkové úsilí k vyčerpávání duchovních sil fyzického bytí, takže konečně celá jejich bytnost začne spět vzhůru, do oblasti vědomí samého o sobě, jež je vlastně synonymem brahma.

Aptasat: Z tvých slov vyplývá jako nezvratný fakt, že všechno stvoření je vlastně jednotou. Jinak by nebylo možno připustit, že usebrání v nejširším smyslu toho slova by mohlo mít ohlas v celku. Mystická práce by byla prací úzce osobní a nikdy by nemohla mít vliv na vnější svět. Ale názor, že mystická práce je prací úzce osobní, se zdá být z lidského hlediska přirozenější, kdežto názor, že mystické úsilí jedince působí na všechnen zevní svět, je nepochopitelný a zvláštní. Jde mi tedy o to, zda jsem ti dobře rozuměla?

Vidžňáni: Kdo ovládne sebe sama, ovládne celý vesmír. To proto, že při ovládání sebe sama manipuluje s tou silou nebo kvalitou, která i ve vesmíru určuje zákony pohybu a vzniku jevů. Vůle člověka je v tomto případě vždy silou zákonodárnou. Je stejnou kosmickou i bytostnou mocí, která je schopna pozdržet i urychlit procesy v duševní sféře i pohyby kosmických jevů, takže může měnit i funkce gravitačních sil. Tím se pořádek věcí může posouvat ve směru, kam se zaměřila vůle. Tímto aktem se pak zakládá příčina nového pořádku buď v bytosti, je-li účinnost vůle striktně zaměřena na bytnost jejího majitele, nebo v kosmu, když se uplatňuje v neomezeném prostoru jako pouhém pojmu.

Nikdy ovšem nejde o postrkování světů z jejich místa rukama jógina ani o jejich podrobení bezprostřední moci přání, nýbrž o vytvoření podmínek pro jejich změny v rámci precizních postupů vyvoláním tzv. perturbací, poruch v pohybech. Neboť ani osud není ničím jiným než setrvačností v předurčené dráze; k jeho změně může dojít pouze posunutím jeho gravitačního centra, tedy vyvoláním oné perturbace, která bývá příčinou vzniku jak nové dráhy, tak i osudů i běhů těles.

S ohledem na to vůle, jejíž moc se zvyšuje potlačováním vznětů v bytí, se v makrokosmickém pojetí může charakterizovat jako účinná energie, která dává všemu stvoření zákony, jimiž se pak stvoření řídí. Je to prána jóginů a gravitační síla vědy.

Aptasat: Rozumím-li ti dobře, pak cesta k duchovní dokonalosti se sama sebou stává cestou moci a síly. Na takové cestě asi číhá na každou bytnost nebezpečí, že zneužije získaných sil a pak propadne pýše, což je zase předpokladem pádu do ještě většího zosobnění, než kterého se bytnost začala cvičením jógy vzdávat. K tomuto zosobnění může dojít hlavně tehdy, když nedokáže ovládnout veliké

celky; v řeči bohů: nedokáže-li ovládnout určité vesmírové části. Není proto lépe vyhnout se této moci tím, že se člověk začne niterně upoutávat na celky a kvality, které vesmír ovládají, tedy na Brahmdu, který je tvůrčím prapůvodcem všeho?

Vidžňáni: Když se někdo rozhodne opustit dosavadní linii impulsivního, a proto neuvědomělého žití, a začne usilovat o žití uvědomělé, okamžitě získává dvě teoretické možnosti. Buď nebude přihlížet k ničemu vnějšmu a bude se jen snažit o přímé podrobení si sebe, nebo začne vidět duchovní dokonalost v úplném podrobení se vnější síle, snad samému Bohu.

Začne-li si podrobovat sebe přímo, vystavuje se zkoušce pokory, v níž často prohrává ten, kdo nedovede velmi bystře a zevrubně pozorovat a hodnotit sebe sama na úrovni všech svých možností. Neboť čím více člověk dovede sobě vládnout, tím více se může vystavovat růstu a rozvoji sebevědomí a tento stav existuje stále na kritickém stupni zvratu v pýchu. Proto jógická nauka obsahuje poučení, aby člověk uctíval božství, které mu má představovat nejvyšší mravní i povšechnou dokonalost; tímto uctíváním má přenést všechny výsledky ctnostného žití na toto božství. Pak si zachová přesvědčení, že je jenom prostý, nic neznamenající člověk. A tato pokora se mu vyplatí na dalších stupních duchovního vývoje.

Nezdá se však, že člověk může snadno volit svou cestu. Jestliže upadá do utrpení a přitom poznává, že mu může uniknout pouze přímým ovládnutím sebe, pak ve svém úsilí dosáhne úplného vítězství jenom tím, že ovládne všechny složky svého bytí, zevrubně si je uvědomí a bude je ovlivňovat pomocí rozvinutých bezpříčinných dobrých duševních stavů. A až dosáhne úplného vítězství nad bolestmi (utrpením), již nikdy nebude chtít upadnout do opětného utrpení, které na něho číhá ve stavu, v němž svým vědomím opustil všechny složky svého bytí.

Člověk může ovlivňovat složky svého bytí dobrými stavy pouze tehdy, když je nepouští z okruhu uvědomování; přitom ovšem musí zachovávat dobrou náladu. A ovlivňuje je takto tím více a hlouběji, čím více se dobré duševní stavy staly přirozenou náplní jeho vědomí. Doopravdy je však bude ovládat až tehdy, když je vědomím vůbec neopustí. Potom za předpokladu, že bude vždy setrvávat v dobrém stavu, začne měnit polaritu svého bytí. Kromě toho, vzhledem k souvztažnosti všeho bytí a stvoření, začne ovládat i ty složky, z nichž jsou složeny všechny bytosti i kosmické jevy, pokud ovšem mají stejnou povahu a stejné funkce jako bytnost ovládajícího se jógina. A to je způsob, jímž člověk dosahuje moci, již vlastní jen bytnost ovládající sebe absolutně: dospívá ke

sjednoci s Brahmou, k rozvoji stejné moci, jakou má Brahma a též k rozvoji tvůrčí síly nebo schopností Boha.

Přes tato zdánlivě nepochopitelná vyústění úsilí zpřítomnit si složky svého bytí ve vědomí a ovlivnit je stavy vědomí, přece můžeme uvedený způsob považovat za přirozenou cestu duchovního růstu. Je to akt sebeobranu proti utrpení, cesta, která začíná ovládním sebe sama v pocitech. Později se ovládní na úrovni pocitů rozšiřuje na ovládní sebe vcelku a posléze na ovládní všeho, co existuje v zevním světě. Na ovládní, jež přerůstá rámeček věcí týkajících se vlastního bytí. Nakonec se rozšíří na nejširší oblasti vzdálené subjektu jak vzhledem k pocitům, tak k jeho sebeuvědomování. Tak ovládní, které začíná subjektem, vrcholí v ovládní všeho stvořeného i pomyslného bytí.

Když je dosaženo tohoto stupně, začne již záležet jen na mravní hodnotě ovládajícího se jógina. Záleží na tom, zda se bude trvale řídit mravními příkazy jógy a zda pozná a pochopí smysl a vzájemné závislosti materiálů v subjektivní bytnosti a v povšechném stvoření vůbec. Sám rozhodne, zda použije tohoto poznání a této síly k prostému utišení bolesti a nikoli k sebevyvyšování nebo k holdování své vyhraněné bytnosti, jejíž existence je za těchto okolností sama o sobě důkazem, že člověk stále podléhá pýše a tím i pekelné karmě.

Veškerý svět v jeho jednotlivých i hromadných projevech můžeme považovat za oblast rozličných projevů, vytvářených jednou stejnorodou silou, čili za absolutně platnou jednotku. Proto pouze pýcha, utajená nebo ukrytá pod popelem nevědomosti a bludu, může tvůrčím vnukat domněnku, že jsou nezávislými individualitami uprostřed jiných individualit a že si tedy může jedna druhou podrobovat. Pokusí-li se však někdo dospět ke konci utrpení tím, že se vědomě upoutává na Brahma, pak právě tím, že se uvědomuje jako já, činí svou oddanost nedokonalou nebo nedostatečnou. Proto se mimo cvičení v oddanosti musí každý snažit též o to, aby ovládl svou bolest přímo. To vede k tomu, že neuvědoměle a přes pomyslně úplnou oddanost Brahmovi dospívá ke zpodobnění a ztotožnění s Ním a tím ovšem k ovládní všeho vnějšího světa, jak je tomu při tzv. přirozeném jógickém postupu. Ale jen za předpokladu, že se cítí poddán Brahmovi, smí člověk krácející cestou oddanosti odstranit z vědomí samo sebou vyvstávající zjištění, že má přímý vliv na stavy vlastní vnitřní přirozenosti a v dalších vztazích na všechno, co existuje mimo jeho vlastní bytost. Avšak i takovýto správný postup je jen pomyslnou ochranou před vznikem pýchy z nezdravého sebevědomí. Výše vyvinuté povahy musí dosáhnout pokory bez tohoto zastírání pravdy o vysokých účincích snahy uniknout utrpení.

Aptasat: Mluvil jsi o dvojí cestě k dokonalosti. Ale lidé se domnívají, že cesta může být jen jedna, má-li být z duchovního hlediska správná. Zejména křesťané mají tento názor. Uvažují, že člověk žije pod zákonem Boha Stvořitele, takže osvobození nebo spása se jim zdá být přirozeným cílem úsilí na cestě uskutečnění mravních a náboženských pouček, které stanovila teologie. Domnívají se, že Veliké Uskutečnění může být toliko výsledkem podrobení se Bohu, i když si člověk podrží vědomí sebe sama, vědomí svého lidství a uvědomování vůbec. Tím je ovšem vytyčena cesta slabosti se všemi vadami sobectví a jáství, a to jako jediná a jedině správná cesta. Všechny ostatní cesty se jim zdají být úsilím, které může skončit jenom v pekle.

Vidžňani: Cesta ke svobodě se opravdu dělí na dvě stezky.

1. Člověk poznává, že trpí a že je v jeho moci, aby své utrpení odstranil. Poznává však, že toho nemůže dosáhnout jinak než tím, že se začne ovlivňovat příslušnými stavy na úrovni své psychické bytnosti, tedy dobrými náladami a duševním povznesením. Proto se začne namáhat, aby potlačil nebo přemohl nepříznivé duševní stavy, pocity a myšlenky, jež vystupují v jeho bytnosti, nebo je začne měnit dobrou náplní svého vědomí. Na základě souvztažnosti všeho stvořeného začne svým úsilím působit i na niterné stavy, pocity a myšlenky jiných lidí. Jestliže nebude tímto zjištěním uveden do zmatku a strachu, dosáhne úplného ovládnutí sebe a tím i všeho jsoucího. Tak zcela bez myšlenky na Boha může dosáhnout jeho moci a kvalit.

2. Člověk poznává, že trpí, a puzen nitrem se začne sklánět pod tíží mocného osudu. To v něm probudí víru v existenci Boha. Ve snaze uniknout utrpení se začne oddávat Bohu, až se s ním jednou sjednotí. Zatím, co se oddává Bohu, dochází u něho k časté podivuhodné záměně osobního vědomí s vědomím božským; to je cesta k realizaci božského vědomí a boží síly.

Cesta k rozvinutí božského vědomí a boží síly vede též nebezpečnými úskalími morálních nesnází a upadání. Na této cestě si každý člověk, jenž dosud nepoznal požadavky dokonalé oddanosti, může zachovávat jáství, skrývající se často v pouhých projevech osobního vědomí v podobě jáství. To je ovšem prohrěšování proti úkolu, jehož cílem je uskutečnit dokonalou oddanost.

Chce-li někdo být opravdovým bhaktou, musí vyhlazovat každý zážeh osobitosti, i když se stane pouze ve vědomí. Jinak se vystavuje nebezpečí, že se začne považovat za slabou bytnost, jíž pomohla jiná bytnost, které se odevzdal. Pak může ustrnout ve víře v Boha, kterého začne považovat za primárního činitele, kdežto on sám, neoproštěn od životního puđu, zůstane ve svém sebevědomí nerozvinut a přesvědčen, že je jen slabý a nemohoucí tvor. Tento psychologický

rozpor se stává překážkou jak náležitému mravnímu očištění, tak uspokojení z poznatku, že ten, kdo se oddává Bohu, vstoupil již na spásnou stezku života. To se mu stane trvalou životní zkouškou a nebezpečím, že duchovně padne. Toto nebezpečí ho pak bude provázet až do okamžiku, kdy pozná zákonitost skutků, totiž zákon karmy. Zde se již obě cesty sbíhají, totiž cesta oddanosti i cesta sebeovládání.

Kdo se oddává Bohu, jistě jednou také pozná, že je sám tím, kdo ovlivňuje svůj osud. Tím dospěje k stejnému poznání jako ten, kdo kráčí přímou cestou, cestou sebeovládání, která vrcholí v poznání, že každý člověk je sám pánem a tvůrcem svých osudů a dění, v jejichž středu se nalézá. Proto je dualistické pojetí duchovních skutečností prospěšné jen v prvních fázích duchovního vývoje. Později musí být ke snaze dobýt božských oblastí přičleněno rozeznávání. Kdyby tomu tak nebylo, pak by trvalý stav, vyvolávaný přesvědčením, že je člověk na někom závislý, uváděl jeho bytost do temného nepoznání skutečnosti.

Vesmírný pořádek ve vztazích jednotlivých jevů stvoření se v nejvyšším objektivním pojetí jeví jako mechanické dění rozličných skupenství; jejich hierarchická soustava se zakládá na stupních rozvoje osobitého vědomí a na jeho schopnosti zpřítomňovat si rozličné kvality na širší nebo užší duchovně prostorové bázi. Pokud bytost při vývoji denního vědomí nedosáhla postřehů odhalujících zákonitost skutků a dění, může a smí chápat psychologické činitele kosmických a bytostných jevů dualisticky.

Postřejuje-li tak dobře, že vnímá tuto zákonitost, musí zavrhnout víru v to, jak je vesmír uspořádán. Místo toho musí sledovat tuto zákonitost, začlenit se do jejího harmonického uplatňování a snažit se tak přímo dosáhnout vyššího vývojového stupně na žebříku bytí. Jinak by se duchovně zmrzčila a následkem toho vystavila nebezpečí, že bude na tomto vývojovém žebříku svržena na nižší stupeň.

Aptasat: Znamená to tedy, že cesta k utišení bolesti může být jen cestou k nejvyšší pomyslné boží moci, i když může být současně cestou, na níž se smazává vlastní já zřeknutím se sama sebe s úmyslem, aby se člověk úplně odevzdal kosmickému všeovládajícímu Já, které se lidem představuje jako sám Bůh?

Vidžňáni: Každý, kdo již dosáhl Velikého Uspokojení, jistě prošel těmito dvěma cestami, ve výsledcích však jako cestou jedinou. Ten, kdo usiluje, poznává, že ovládnutím pocitů a duševních stavů tyto mravní činy nejlépe zdokonalí tím, že bude vytrvale vyhlazovat a vykořeňovat jáství jeho utápěním v bezmezném Já univerza. Tím se může jednak zmocnit složek, které jsou ve stálém tajuplném spojení se všemi složkami jinde vtělenými, jednak může zamezit tomu, aby

docházelo k jakýmkoli akcím vůle, která představuje existenci vyhraněného jáství. A jelikož znemožňuje každou akci vůbec tím, že se uvědomuje v nadosobité jsočnosti, můžeme jeho počínání považovat za činy pokory.

Spojením schopnosti zmocňovat se složek bytí a zabraňovat vůli, aby se projevovala jakoukoli osobitou akcí, člověk vytvoří ze sebe bytost, která v sobě skutečně tají obrovitou moc. Přesto však ho tato moc nedonutí, aby vybočil z pocíťování a uvědomování si, že je malou bytostí. To je ovšem veliká kázeň, která ho vede k realizaci boholidství. A teprve na vrcholu boholidství může bytost dosáhnout nirvány; teprve na tomto vrcholu její touhy přestávají, neboť jsou zcela ukojeny, zatím co její poznání dosáhlo nadpomyslného stupně.

K bližšímu vysvětlení: V člověku je obsažen transcendentální prvek v zárodečném stavu. Jeho rozvinutí je závislé na udržování prázdnoty vědomí od psychologických objektů, jež jsou v něm obsaženy, a též od tvůrčích procesů. Když se tento prvek v člověku opravdu rozvine, vždy se pro něho může stát objektem, jenž dovede upoutat jeho smyslové vědomí do té míry, že se v řadě objektů pro jeho vnímání stane objektem dominantním. Vzhledem k tomu může podružné uvědomování procesujícího bytí a těla způsobit, že se tato bytnost i tělo zpřítomní v nyní již vysoce vyvinutém transcendentálním prvku bytnosti a posléze se v něm vše rozpustí jako bezvýznamné.

Když se to podaří, je tento akt nutno považovat za prvou realizaci duchovnosti nebo též duchovosti. Druhá realizace proti tomu způsobuje, že procesující bytnost bude duchovostí, resp. duchovním prvkem zakrývána, a to především na úrovni subjektivního uvědomování. Třetí realizace způsobuje, že se procesující bytnost rozpustí v transcendentálním prvku. Tvor, který si při této realizaci dovede zachovat osobité vědomí, povstane náhle jako bytost, jejíž subjektivní uvědomování překročilo hranici oblasti, v níž je každé uvědomování závislé na jednom jediném těle. Jinými slovy: třetí realizace uděluje tvoru možnost povstat jako bytost zcela duchovní s týmž vědomím jako bytost lidská, ale již bez těla. Bytost, jejíž rozměry jsou kosmické.

DRUHÁ ROZMLUVA

Psychologické a parapsychologické podklady jógy

Aptasat: Když uvažují o tvých slovech, smazávají se mi představy lidí, že na jedné straně existuje Nejvyšší Bytost, na druhé straně bytosti stvořené a již tím odsouzené k omezením. Dokonce se mi začíná všechno jevit spíš jako řada jen podmíněně trvalých personifikovaných jevů. A nenacházím hranic mezi jevy tvůrčími a božskými a těmi, které jsou závislé na nepodchycených nebo neovládnutých silách a napětích v bytí. Proto si kladu otázku, co je Brahma (Bůh), co je stvořené, co člověk? Posviť, Vidžňáji, do těchto záhad a pochybností!

Vidžňáni: Projevený a pomyslný svět můžeme vždy považovat buď za zvláštní stav silových seskupení, nebo za sféru tvarových skutečností. První je správné z absolutního hlediska, druhé závisí na osobních a fyzických zkušenostech nebo na hledisku, jež v člověku vyvolává jáství nebo osobitost. Ve skutečnosti je však správné první, nadosobní hledisko. Z tohoto hlediska je všechno jen silou nebo napětím, jež se jako skutečnost jeví pouze tomu, kdo podléhá zosobňujícímu se jáství.

Uvažujeme-li takto, je Brahma, Bůh Stvořitel, pouze kvalitou, jež sídlí kdesi v absolutnu, takže vlastně též náleží do sféry jevů. Protože však je v tvůrčím kosmu kvalitou a jevem nejvyšším, může ho i prostá lidská bytost právem chápat jako bytí, které má podle své povahy z absolutního hlediska tvůrčí moc. To ovšem prostá lidská bytost nedovede pochopit jinak, než že brahmická kvalita je silou nějak personifikovanou nebo vtělenou. Ale tím méně může pochopit, že táž moc, ale jen jako nevyvinutá nebo zárodečná, je obsažena stejně v inteligentních a uvažujících bytostech jako i ve všech bytostech ostatních. Když to konečně pochopí, může Brahma považovat buď za sílu, nebo za stav. Je obsažen ve všem stvořeném, i když jím není poznán, protože je to jen volná síla, již bytosti nemohou výrazně ani vnímat ani identifikovat.

Stav Brahma je tedy ve vtělených bytostech kvalitou, která není žádnou z výrazně procesujících složek. Proto se obvykle považuje za cosi od bytí odlišného nebo pouze podmíněně skutečného, co lidská bytost v sobě může objektivně zjišťovat jen za předpokladu, že si zachová nebo rozvine schopnost vnímat každou skutečnost jako jev výrazný, ohraničený nebo vymezený. Vzhledem k tomu se stav Brahma může považovat za psychologický jev nebo fakt v bytostech, který uniká každé evidenci, vyjma případy, že se člověku podaří zmohtnět sílu

vnímání pomocí koncentrace. Proto je Brahma stav, jež je nutno řadit mezi stavy parapsychologické. Ale tu se i člověk, schopný zjišťovat všechny stavy v sobě zcela objektivně, ocitá na nejisté půdě neurčitých jevů; z toho se dá dedukovat, že stav Brahma je pro zdánlivě objektivní vědecké zjišťování stavem jakoby psychologicky neexistujícím.

Ve vesmíru jevů a tvůrčího dění však stav Brahma existuje, a to jako jsoucnost, která není tak striktně závislá na proměnlivých skutečnostech zevního světa. Proto jej může najít jenom ten, kdo pátrá ve své bytosti a snaží se najít všechny složky a síly v ní bytující nebo ji prostupující. Proto i ty, bohyně, vzhledem ke své přirozenosti měj Brahma, Boha Stvořitele, za stav, který můžeš najít ve své bytosti především jako stav existující právě na rozhraní sil utvářecích a utvářených.

Pokud jde o stvoření, můžeš je chápat jako existenci, která vzešla z oscilace fyzikálních sil a napětí nevnímátných smysly. Proto je jeho realita pouze relativní a může se jedinci jevit jako skutečnost jen do té doby, dokud jsou v tomto stvoření spojeny nesourodé prvky duchovní a hmotné. Jakmile se tyto prvky rozloučí, přestává být i jeho krize existovat a tím zaniká i realita stvoření, ať se jeví jako tvar, nebo jen jako mrtvá hmota. Neživé jevy stvoření se proto musí pokládat za skupenství prvků a složek prostupujících se mocí karmického zákona, čili za řadu jevů, vznikajících jakousi interferencí, která je dána kosmickými činiteli a projeví se tvarem. Živé stvoření má být naproti tomu pokládáno za soubor ne zcela sloučených kvalit trojího vidma, totiž hmoty, psychické soustavy a vědomí.

Aptasat: Nebudu-li uvažovat o tvém názoru na stvoření, zdá se mi tvůj názor na stvořitele z běžného lidského hlediska velmi těžko pochopitelný. Proto vyvstává otázka, zda Brahma, považujeme-li Ho za jsoucnost náležející do sféry jevů, jak sám pravíš, může být vůbec považován za Stvořitele? Je-li totiž Brahma silou a všechno stvořené rovněž silou, resp. napětím, pak se nezdá být mezi Stvořitelem a stvořeným rozdíl. Ale stvořené jistě muselo být stvořeno, a pak je nutno předpokládat, že tu je nebo byl i Stvořitel. A tento Stvořitel musí být vytvořen alespoň z jiného materiálu než stvořené – musí mít jinou přirozenost, jiné kvality a jiné složení. Co je nutno o tom soudit?

Vidžňáni: Brahma, čili Bůh Stvořitel, je kvalita, která má zvláštní povahu, neboť existuje až na rozhraní jevů a Prázdna. Jevy však musíme rozdělovat do dvou kategorií: jedny vznikly z neustálého vehementního chtění, jež je tvůrčí energií a mocí, druhé vznikly působením tvůrčích sil a procesů v kosmu. Na rozhraní Prázdna a všech jevů existujících ve vesmíru vzchází z chaosu věčného tvoření tzv. duchovní tělo, útvar, který vždy představuje soudržné energetické

napětí. A toto tělo nebo útvar mohou bytosti poznávat jako sílu nebo stav, jenž v sobě obsahuje setrvačné energie též ve formě sklonů k tvoření. Vůle pak je jev, jenž vzniká vývojem nedokazatelných sil věčného tvoření v síly už dokazatelné; ve vesmírném duchovním těle vůle stále posiluje sklony k tvoření a tím je činí i impulsivními. Tyto sklony se pak vzhledem k mnohostranné vesmírné pulsaci nebo oscilaci mění ve sklony s přesnými tendencemi; z hlediska zákonitého (spontánního) vzájemného protipůsobení jednotlivých jevů (gravitace) stvoření se to zdá být faktem kosmicky protipřirozeným. A zde musíme hledat jak původ Boha, tak i vesmírného duchovního těla i jejich tvůrčí moci i všech jevů vůbec. A vzhledem k tomu, že Bůh je schopen chtít a mít určité záměry, může vtiskovat v časové nebo trvání představující dimenzi do prostoru obrazy, které se jako vymezené, a proto existující v prostoročasu, postupně vyvíjejí v individuality a nakonec uzrají tak dalece, že se stanou smyslovými nebo hmatatelnými skutečnostmi.

Z toho je zřejmé, že nejvyšší stupeň vědomého, a proto určitého chtění, je stav vládnoucí projeveným skutečnostem, které však mohou vznikat i chtěním neuvědoměným. Uvažujeme-li proto o uvědoměném chtění, musíme o něm uvažovat jako o tvůrčí síle, která je prostoupena schopností vytvářet určité pojmy, jež se posléze projeví jako stvoření ve všech konkrétních projevech. A to, co stojí za touto tvůrčí silou jako neznámý zákonodárný činitel, je právě stav Brahma, otec všeho toho, co se nám jeví jako tělesné bytí. Proto Brahmova existence a bytí představují jev sám o sobě, který může existovat jenom potud, pokud má sílu nebo schopnost vymezovat pojem sebe samého. Ale Brahmovo bytí, které je už bytností, nemůže již být stavem zvaným Brahma, protože je pouhou zplodinou jeho vlastního sebeuvědomění a tudíž neobsahuje určité vědomé tvůrčí tendence. Nebo lépe: Brahmovo bytí není vlastně Brahmou.

Z toho, co jsem právě řekl, je možno dovést, že pojem vymezovaný uvědoměním může člověku představovat pojem sám o sobě, čili pojem potenciálně nezávislý. Dozraje-li takovýto pojem ve svém vývoji směrem zdola nahoru tak dalece, že se vyvine v pojem neurčitý, stane se neohrazeným. V tomto stupni samovolného vývoje mizí z pláně jevů jako něco dosud určitého, jako tvar, neboť se prostě stává vlastností samou o sobě.

Jestliže tato vlastnost sama sebe za takovou nepovažuje, čili neuvědomuje-li se tak, stává se prostým přídomkem nejvyššího kosmického Já, přídomkem, jež musí člověk chápat jako kosmické vědomí. Ale vědomí je z hlediska kvalit jev činný a jeho činnost se vyjadřuje stavem, který bytosti označují za bdělé vědomí. V jiném pojetí by totiž nejvyšší kosmické Já i vědomí vyvolávalo představu, že je

pouze bezdouchou kosmickou prázdnotou, která je opakem nejvyššího živoucího Uskutečnění.

Mluvil-li jsem o vlastnosti jako o jistém aspektu určitého pojmu, chtěl bych dodat, že se z lidského hlediska vlastnosti zdají být duchovním majetkem tvorů. Ve skutečnosti, to je z kosmického hlediska, se vlastnosti musí považovat za arúpadévy čili bohy bez formy. Proto jsou tito bohové bez formy, arúpadévé, vesmírné mocnosti, jejichž kvalitativní místo je až na prahu absolutna. Jestliže je člověk ve své mysli vymezí jako vlastnosti určité, může i on sám pomocí přesunu vědomí já do určité vlastnosti získat předpoklad pro své vlastní přepodstatnění v charakteristické bytí boha bez formy, v arúpadévu.

Aptasat: Z tvého hlediska, jež jsi právě vysvětlil, jeví se svět podstatně jinak, než o něm lidé mají představu. Ale já se domnívám, že když uznají tvé názory, přijdou do zmatku. Dokonce se mi zdá, že je to může uvést na scesti, kde dochází k rozvoji materialistického smýšlení a nazírání, které je přece v definicích skutečnosti též opakem pravdy. Jak se mají tomuto scesti vyhnout?

Vidžňáni: Vesmír je oblast, v níž existují pouze jevové klamy, protože všechny útvary v něm bytující jsou toliko energetickým napětím. Tato skutečnost však nemá nikoho vést k přesvědčení, že se smí zbavovat všech mravních korektivů až na hrubě materialistické, které ho podněcují, aby všechno hodnotil pouze z hlediska osobité účelnosti. Klam, pocházející ze subjektivního světového názoru jedinců, není z jejich úzce osobního hlediska klamem objektivním. To, co pociťují, je pro ně vždy skutečné, i když chápou neskutečnost, resp. bezvýznamnost toho z hlediska teoretického nebo světového. Na jedné straně žijí jako objektivní neskutečnost, ale na druhé straně jako subjektivní skutečnost uprostřed stejných skutečností. Proto se nemohou zbavit názoru, že skutečné je všechno, co své pocity akceptuje jako něco skutečného.

Těmito vztahy je podmíněn a vytvářen mravní zákon, který má každého vést k tomu, aby nakonec odstranil své klamné představy o skutečné povaze nebo podstatě tvorů. Pokud se tvorové opírají o pociťování a věří v ně a tím i v provázející je osobitost, nikdy nemohou uniknout následkům pochybné mravnosti levným názorem o neskutečnosti všeho. To proto, že osobitost a pociťování jim činí klam stvoření stvořením skutečným a jako stejně skutečné jim představuje i jejich bytí, které se pouze spalující mocí zneosobnění může stát opravdu neskutečným.

Aptasat: Domníváš se tedy, Vidžňáji, že materialismus není pozitivní světový názor, třebaže je též založen na mnohých pravdách, jejichž znalost byla až do nedávna jakoby vyhrazena ezoternímu náboženství? Pozoruji přece, že se i ty

sám svými názory přibližuješ k názorům materialistů. Jak je možné, že by někdo, kdo nazírá na svět jako ty, mohl stále uznávat morálku, již praktické duchovní nauky sice předepisují, ale většinou nevysvětlují? Je přece jistě nutné znát pravdu, která se tak snadno zastře nepravdou, jejíž původ je v osobitém nazírání a cítění. Vždyť právě nepravdou, vznikající z osobitého nazírání a cítění, člověk upadá do hrubého materialismu a omylů s ním spojených.

Vidžňáni: Materialistické nazírání vede k útěku od správné cesty k pravdě a k přiznání se k živočišným sklonům z mravní slabosti. Neboť pozná-li člověk, že všechno, co existuje, je neskutečné, neznamena to ještě, že je na úrovni vědomí (jakožto stavu bytujícího v prostředí samých neskutečností) naprosto zbaven vzájemných ovlivnění těmito neskutečnostmi. Vždyť i ony se následkem vlastního sebeuvědomování též pocítují jako něco skutečného. Proto se také nikdo nemůže vyhnout účinkům karmy, která zprostředkuje dobré nebo špatné pocity. Pozná-li člověk kromě toho, že zdánlivě skutečné jevy jsou opravdu neskutečné, neosvobodí ho to ihned od dosavadních vztahů k těmto jevům; tím je také zachováno sebepoznávání a uvědomování si pocitů, které tyto vztahy budí. Když člověk tyto pocity akceptuje, má setrvat v přesvědčení, že pouhé poznání neskutečnosti všeho jsoucího neruší podmínky k nezbytnému uznání subjektivních jevů jako jevů skutečných, ačkoli z objektivního hlediska to skutečnosti nejsou. To znamená, že jenom na základě těchto zřetelů vzniká nutnost, aby byl uznáván karmický zákon. Jinak by se poznání neskutečnosti zdánlivě skutečných jevů stalo bytostem prokletím, jímž by poznamenaly svůj osud. Musely by vytrpět příslušné karmické tresty, neboť se neřídily zákonem zpětného působení činů.

Proto poznatek, že zdánlivě skutečnosti jsou pouhé neskutečnosti, má zůstat ryze teoretický až do okamžiku, kdy toto poznání přijme celá jeho bytost a dokud z něho nevyvodí, že se nemusí a ani nemůže, ba dokonce nesmí obšťastňovat takovými činy, které se jiných bytostí dotýkají bolestně. Neboť teprve když celá bytost přijme toto poznání, a proto se nebude chtít obšťastňovat sobeckými činy, ukáže se i ona sama jako neskutečná, a tedy si nezasluhuje té pozornosti, již jí až dosud člověk věnoval. Jinými slovy: dokud nebude zničeno bludné přesvědčení, že je vlastní bytost skutečná, musí člověk jiným bytostem přiznávat právo na činy lásky, jakých si žádá pro sebe.

Vzhledem k tomu se poznatky svým obsahem mohou ukázat jako hodnoty buď abstraktní, nebo konkrétní. Abstraktní jsou tehdy, když se zakládají jen na intelektuálních subjektivních vjemech a jsou opřeny o určitý osobitý závěr. Když však poznávající začne svůj poznatek sdílet se svým vlastním tělem, s celou

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.